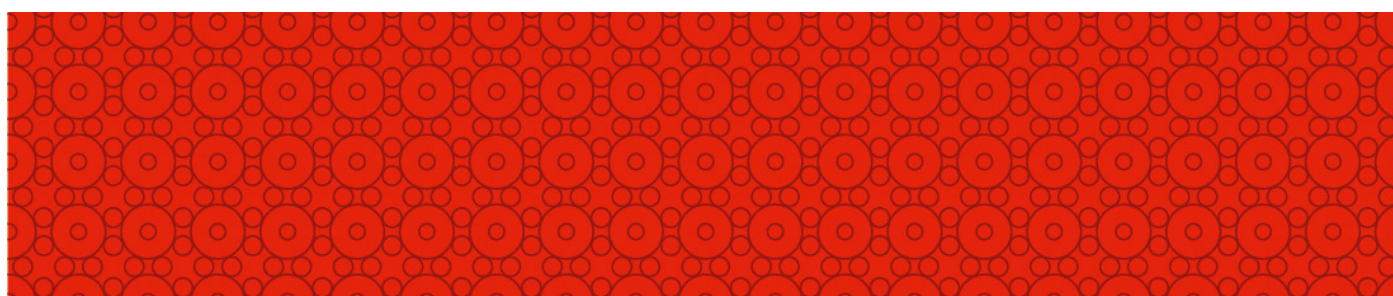
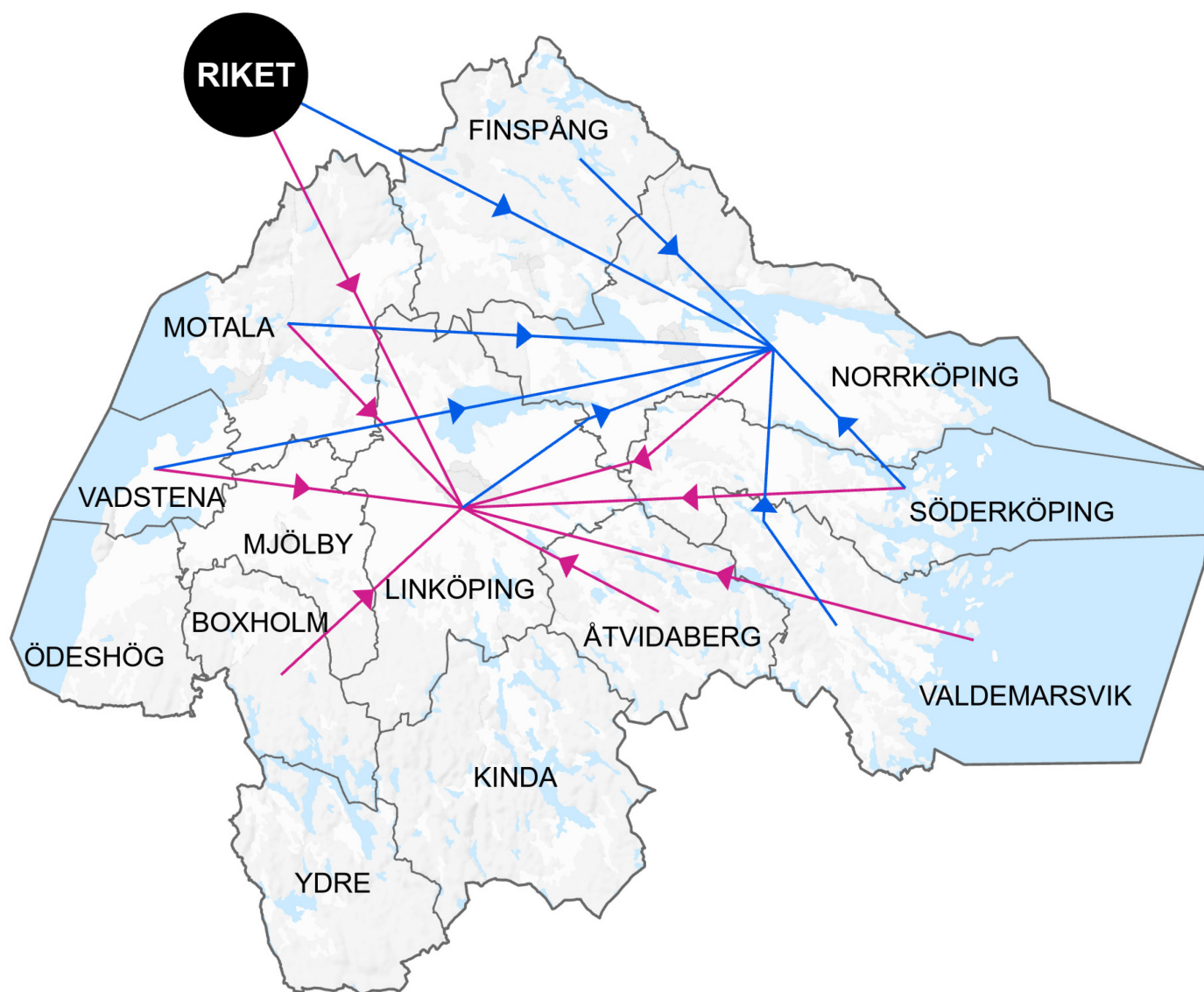

Prostitution och människohandel

Förekomst och efterfrågan i Östergötland

Prostitution och människohandel – Förekomst och efterfrågan i Östergötland

Författare	Johan Landstedt och Janni Ottey
Kontaktperson	Johan Landstedt
Foto	Länsstyrelsen Östergötland
Kartmaterial	© Lantmäteriet Geodatasamverkan
Diarienummer:	10841-2021
Upplaga	Enbart digital upplaga

Tack till Anna Ekermo Tagesson på Länsstyrelsen Östergötland som bidragit in med text till avsnittet om ensamkommande barn och unga. Tack till Novahuset, Region Östergötland samt Polismyndigheten för era inspel inför och under utformningen av rapporten.

© Länsstyrelsen Östergötland 2023

Länsstyrelsen Östergötland
Östgötagatan 3, 581 86 Linköping
Växel: 010-223 50 00
E-post: ostergotland@lansstyrelsen.se

lansstyrelsen.se/ostergotland

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Inledning	6
Syfte	7
Mål	7
Frågeställningar	7
Målgrupp	7
Avgränsningar	7
Definitioner	8
Bakgrund	9
Länsstyrelsens uppdrag	10
Tidigare kartläggningar	10
Internationella, nationella och regionala åtaganden	10
Internationella åtaganden	11
Nationell strategi	11
Nationell handlingsplan	12
Regional strategi och handlingsplan	13
Lagstiftning	14
Sexköpslagen	14
Förekomst och efterfrågan	16
Särskilt sårbara grupper	17
Barn och unga	17
Hedersrelaterat våld och förtryck	17
Ensamkommande barn och unga	18
Personer med funktionsnedsättning	19
Personer i missbruk	19
Kriminalstatistik	20
Anmälda brott – Nationellt	20
Anmälda brott – Östergötland	21
Anmälda brott – per kommun och år	22
Kartläggningar av hemsidor och annonser	24
Förekomst av hemsidor och annonser 2020	24
Annonser – Östergötland	25
Annonser – Ålder, nationalitet och kön	25
Annonser – per kommun	26

Förekomst av annonser per månad 2020–2022	26
Annonser – Nationellt	27
Annonser – Östergötland	27
Var sker köpen och varifrån är köparna	28
Slutdiskussion	29
Hur kan omfattning och efterfrågan av prostitution i Östergötland ta sig i uttryck och beskrivas?	29
Finns exempel på hur aktörer i länet formaliserat sitt arbete i styrande dokument?	30
Finns exempel på åtgärder som syftar till att förebygga förekomst och efterfrågan av prostitution och människohandel för sexuella ändamål?	30
Avslutande reflektioner.....	31
Förslag på utveckling	31
Ytterligare lästips/stöd i arbetet	32
Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper	32
Metodstöd mot prostitution och människohandel	32
Manual vid misstanke om människohandel	32
Allt du behöver veta om prostitution, människohandel och annan sexuell exploatering	32
Att förebygga sexuell exploatering, en kartläggande litteraturöversikt i tre delar	32
Webutbildning om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel	32
Nationellt metodstödsteam mot prostitution och människohandel	33
Regionskoordinator mot prostitution och människohandel	33
Referenser	34

Sammanfattning

I Östergötland blir människor exploaterade och kroppar köps för sex. Syftet med denna rapport är att ge ökad kunskap om prostitution och människohandel för sexuella ändamål med fokus på hur förekomst och efterfrågan kan ta sig i uttryck i Östergötland. En förhoppning är att underlaget ska ge en ökad kunskap samt kunna användas i planering och genomförande av insatser. Idag saknas strategier och handlingsplaner hos länets kommuner och Region Östergötland som omhändertar ämnet. Det ser Länsstyrelsen Östergötland kan ha en påverkan på hur arbetet planeras och genomförs.

Människohandel och människoexploatering är ett brott mot frihet och frid. Köp av sexuell tjänst samt utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling rubriceras som sexualbrott. Som politikområde inordnas arbetet under jämställdhetspolitiken och som en del av det sjätte delmålet att *”mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet”*.¹

Handel med människor drabbar ett stort antal människor i världen och så även i Sverige. I en befolkningsundersökning framgår att var tionde man har erfarenhet av att ge ersättning mot sex. Motsvarande bland kvinnor var runt en procent.² Arbetet mot prostitution och människohandel sker på internationell, nationell, regional och lokal nivå. Internationella, nationella konventioner, strategier, handlingsplaner samt lagstiftning skapar förutsättningar och inriktning för arbetet. Den regionala strategin och handlingsplanen *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld* gör detsamma för arbetet i länet.

I Sverige finns exempel på lokala och regionala kartläggningar, dock ej från någon kommun i länet eller Region Östergötland. Denna rapport belyser förekomst och efterfrågan utifrån kriminalstatistik, domar samt förekomst av annonser där sex mot ersättning erbjuds. Genomgående är att både brott och annonser är koncentrerat till länets två största kommuner men att köpare reser från olika delar av länet för att köpa sex. I rapporten framträder en bild av kvinnor som ”säljande” part och män som sexköpare. Samtidigt finns uppgifter på nationell nivå om män som säljer sex.³

Att få exakt uppfattning om förekomst och efterfrågan är en utmaning. Resultatet ses ändå kunna vara en indikator för aktuellt läge. För att få en uppfattning om efterfrågan presenterar Länsstyrelsen Östergötland ett räkneexempel på identifierat antal annonser där sex mot ersättning erbjuds. Sammantaget dras slutsatsen att både förekomst och efterfrågan kan vara mer omfattande än den bild som framträder i denna rapport. Sexuell exploatering, prostitution och människohandel orsakar inte bara mänskligt lidande utan är en del av den svarta ekonomin där människor utnyttjas och blir brottsverktyg. Exploatering av människor kan ske systematiskt och organiserat samt vara en del av det som finansierar annan kriminell verksamhet.

I Östergötland blir människor exploaterade och kroppar köps för sex. För att motverka att människor utnyttjas har Länsstyrelsen Östergötland identifierat tre områden, inom vilket arbetet med fördel kan ske. Länsstyrelsen drar slutsatsen att arbetet mot sexuell exploatering, prostitution och människohandel kan stärkas i länet och lämnar förslag till åtgärder.

¹ (Regeringskansliet, 2016)

² (Folkhälsomyndigheten, 2019)

³ (Folkhälsomyndigheten, 2019)

Inledning

”Jag hade föredragit om hon hade tagit mer initiativ. Jag fick inte det jag frågade efter men jag insisterade inte då hennes språkkunskaper var begränsade, blev inte mycket till samtal där. Om du tycker om tjejer som är tysta och passiva, kommer hon att vara rätt för dig. Kanske lite för oerfaren? Jag tror jag provar någon lite äldre nästa gång”.

Debatten kring att ge ersättning för sex är laddat med attityder, värderingar och åsikter. Där hörs röster som både vill öka möjligheterna för att prostitution ska vara ett arbete som vilket som helst och röster som vill förbjuda och bekämpa alla former av prostitution. Sällan är något svart eller vitt. Det finns ofta nyanser och enskilda exempel som kan ställas mot varandra eller argument för att motivera den enskildes ståndpunkt och inställning till frågan. Utgångspunkten i denna rapport är dock att prostitution innebär ett cyniskt utnyttjande av andra människor och att köp av andras kroppar många gånger är präglad av cyniska attityder och värderingar hos den part som ger ersättning. Brottet köp av sexuell tjänst ses som sexualbrott och inryms under 4 kapitlet Brottsbalken.⁴

”Hon ser ut precis som på bilden men hade mindre smink på sig. Hon ville att det skulle vara tyst, inte ens normal volym men annars bra men inte igen om jag hittar någon annan.”

Citaten ovan är tagna från en hemsida där företrädevis kvinnor lägger ut annonser. I annonserna framgår det explicit att det är sex som är till salu. Som en funktion på sidan finns möjlighet att betygsätta personen i annonsen samt att i fritext ge omdömen. Citaten får här exemplifiera det synsätt och de värderingar som kan finnas hos de som ger ersättning för sex.

Denna rapport syftar i huvudsak till att ge ökad kunskap om prostitution och människohandel med fokus på hur förekomst och efterfrågan kan ta sig i uttryck i Östergötland. Den avser inte att ge en fullständig bild men väl en ögonblicksbild av läget i länet. Förhoppningen är att den kommer användas som ett underlag för diskussioner och beslut på lokal och länsnivå. Rapporten ramar in arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i en inledande bakgrund som ger läsaren förkunskaper i ämnet. I efterföljande avsnitt, förekomst och efterfrågan samt slutdiskussion, går att ta del av mer fördjupad och länsspecifik kunskap samt förslag på utvecklingsområden.

⁴(Brottsbalken SFS 1962:700)

Syfte

Att ge ökad kunskap om Prostitution och människohandel för sexuella ändamål med fokus på hur förekomst och efterfrågan kan ta sig i uttryck i Östergötland.

Mål

- Att det finns sammanställd kunskap om hur förekomst och efterfrågan av prostitution och människohandel för sexuella ändamål kan se ut i Östergötland.
- Att det finns en sammanställning av hur arbetet samordnas från nationell till regional nivå.
- Att underlaget kan användas i planering och genomförande av insatser som syftar till att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Frågeställningar

- Hur kan omfattning och efterfrågan av prostitution i Östergötland ta sig i uttryck och beskrivas?
- Finns exempel på hur aktörer i länet formaliserat sitt arbete i styrande dokument?
- Finns exempel på åtgärder som syftar till att förebygga förekomst och efterfrågan av prostitution och människohandel för sexuella ändamål?

Målgrupp

Målgruppen är i första hand politiker, chefer och yrkesverksamma som jobbar med att organisera och planera arbetet för att upptäcka, förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor i Östergötland.

Avgränsningar

- Prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- Fokus på personer 18 år och uppåt.
- Myndigheter och organisationer som identifieras som berörda i den nationella handlingsplanen mot prostitution och människohandel samt manual vid misstanke om människohandel.

Definitioner

Stor betydelse ligger i vilka ord och begrepp vi väljer att använda. Här följer hur vi definierar väsentliga begrepp som återkommer i rapporten.

Prostitution/sex mot ersättning – Prostitution är enligt brottsbalken när en person köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning.⁵ Begreppet Sex mot ersättning sätter fokus på handlingen. I denna rapport syftar båda begreppen till att det ges någon form av ersättning så som exempelvis pengar, boende, droger eller mat i utbyte mot sex.

Sugardejting – En relation, vanligtvis mellan en äldre och en yngre person där ersättning i pengar eller saker är kopplat till umgänget. Exempel kan vara gemensamma middagar, resor eller sex, även om det sistnämnda inte måste vara en del av överenskommelsen.⁶ På en hemsida som förmedlar kontakter beskrivs det som en dejtingform där fokus är på relationer och inte på ett utbyte av tjänster.⁷ Från media, socialarbetare och polis har det däremot rapporterats att sex många gånger är en del i överenskommelserna och att det kan handla om unga personer som blir sexuellt exploaterade av äldre personer.⁸ Jämställdhetsmyndigheten skriver att sugardejting är ett annat ord för prostitution.⁹

Köp av sexuell tjänst – Köp av sexuell tjänst innebär att det ges någon form av ersättning/betalning av sexuell handling (såväl även digitala tjänster). Köp av sexuell tjänst kan ses som ett köp av övergrepp utifrån att dessa handlingar sker utan frivillighet och ömsesidighet.¹⁰

⁵ (Brottsbalken SFS 1962:700)

⁶ (Gunnarsson & Strid, 2021)

⁷ (Sugardaters.com/us/, 2023)

⁸ (Gunnarsson & Strid, 2021)

⁹ (Jämställdhetsmyndigheten, 2022)

¹⁰ (Ellencenter, 2021)

Bakgrund

Människohandel och människoexploatering är ett brott mot frihet och frid, köp av sexuell tjänst samt utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling rubriceras som sexualbrott. Som politikområde sker arbetet inom jämställdhetspolitiken och som en del av det sjätte delmålet att ”mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet”.¹¹

Handel med människor drabbar ett stort antal människor i världen och så även i Sverige. Särskilda utsatta riskgrupper för exploatering för sexuella ändamål är exempelvis kvinnor från andra länder än Sverige, ensamkommande barn och unga, personer med funktionsnedsättningar och personer med missbruk.¹² Att vara på flykt utgör också en riskfaktor för exploatering och under 2021 var fler människor än någonsin på flykt och flyktingsiffrorna ser inte ut att minska.¹³ Andra riskfaktorer är fattigdom, social utsatthet, låg utbildningsnivå och begränsade valmöjligheter.¹⁴ I en befolkningsundersökning gjord av Folkhälsomyndigheten framgår att var tionde man har erfarenhet av att ge sex mot ersättning. Motsvarande bland kvinnor var runt en procent.¹⁵

Arbetet mot prostitution och människohandel sker på nationell, regional och lokal nivå. På nationell nivå leds samordningen av Jämställdhetsmyndigheten. De har i uppdrag att utveckla samverkan mellan myndigheter och andra aktörer, bistå myndigheter med metodstöd och kompetensutveckling samt främja utvecklingen av förebyggande insatser mot prostitution och människohandel för alla ändamål. De ansvarar även för det operativa nätverket *Nationellt metodstödsteam mot prostitution och människohandel*.¹⁶ Polismyndigheten är utsedd av regeringen till att vara Sveriges rapportör för människohandel för sexuella och andra ändamål. Inom ramen för uppdraget lämnar de årligen en rapport till regeringen med deras bild av läget i Sverige samt pekar på behov och ger förslag till åtgärder. De rapporterar även till EU-kommissionen som i sin tur informerar Europaparlamentet. I Polismyndighetens uppdrag ingår också att informera om hur Sverige arbetar för att förebygga och bekämpa människohandel och prostitution samt att leda och utveckla det kompetenshöjande arbetet inom Polismyndigheten i dessa frågor.¹⁷ I senaste rapporten som publicerades i december 2022 ger Polismyndigheten en bild av hur människohandelns omfattning och utbredning har förändrats i Sverige sedan 2020.¹⁸ Sverige har också en utsedd ambassadör mot människohandel. Denna representerar Sverige internationellt i frågor som avser mänskliga rättigheter inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Ambassadören ska också stärka bilden av Sverige som pådrivande i arbetet mot människohandel och dess orsaker.¹⁹ I svensk lagstiftning regleras området i brottsbalkens kapitel 4 och 6, vilket kommer redogöras för närmare längre fram.

¹¹ (Regeringskansliet, 2016)

¹² (Regeringskansliet, 2018)

¹³ (UNHCR, 2022) (UNHCR, 2022:2)

¹⁴ (Polismyndigheten, 2019)

¹⁵ (Folkhälsomyndigheten, 2019)

¹⁶ (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:3)

¹⁷ (Polismyndigheten, 2022)

¹⁸ (Polismyndigheten, 2022)

¹⁹ (Regeringskansliet, 2021)

Länsstyrelsens uppdrag

Enligt förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion har länsstyrelserna i uppdrag att bland annat arbeta för att nationella mål får genomslag i länet. Arbetet ska genomföras utifrån ett statligt helhetsperspektiv, sektorsövergripande och genom att samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska även främja utveckling i länet och samverka mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och relevanta aktörer i länet. Arbetet ska göras med hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar.²⁰ Länsstyrelsens arbete med mäns våld mot kvinnor styrs sedan 2022 genom förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor.²¹ Därutöver kan särskilda uppdrag komma genom regleringsbrev. Med mäns våld mot kvinnor innefattas våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

Som ett led i det regionala arbetet med mäns våld mot kvinnor har Länsstyrelsen Östergötland lett framtagandet av en regional strategi och handlingsplan. Över tid har Länsstyrelsen genomfört utbildningsinsatser i länet och 2019 togs det fram ett kampanjmateriale för att uppmärksamma prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Kampanjmaterialet har därefter spridits via sociala medier och i tryckt format minst en gång per år. Därutöver leder Länsstyrelsen Östergötland nätverk inom hela området mäns våld mot kvinnor där en del av syftet är att främja samverkan mellan aktörer i länet. I Länsstyrelsens arbete har det framkommit att det saknas en lägesbild som beskriver omfattning och karaktär av prostitution och människohandel i Östergötland. Denna rapport tar främst sikte på Länsstyrelsens åtagande i att bistå med kunskap och metodstöd.

Tidigare kartläggningar

2014 genomförde Länsstyrelsen i Stockholm en nationell kartläggning och hösten 2022 presenterade Jämställdhetsmyndigheten en ny nationell kartläggning.²² Polisen publicerar, som tidigare nämnt, en nationell lägesbild nedbruten på polisregionsnivå en gång per år. Därutöver finns lokala och regionala kartläggningar runt om i Sverige. Ingen kommun i Östergötland har angett att de har tagit fram någon lägesbild som avser området prostitution och människohandel.

Internationella, nationella och regionala åtaganden

Sveriges internationella åtaganden omnämns bland annat i Agenda 2030, FN konventionen, Palermoprotokollet och Istanbulkonventionen, vilket presenteras i korthet nedan. De internationella åtagandena visar sig i den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Sverige som land bedriver en jämställdhetspolitik som belyser åtaganden inom området mäns våld mot kvinnor genom den nationella strategin, åtgärdsprogram och handlingsplaner. För att stärka samordningen mellan olika aktörer på regional nivå har Länsstyrelsen Östergötland tillsammans med andra aktörer lett framtagandet av en regional strategi och handlingsplan.

²⁰ (Förordning (SFS 2017:868) med länsstyrelseinstruktion)

²¹ (Förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor)

²² (Länsstyrelsen Stockholm, 2015) (Jämställdhetsmyndigheten, 2021)

Internationella åtaganden

Istanbulkonventionen är det första juridiskt bindande avtalet om våld mot kvinnor i Europa. De stater som ansluter sig till konventionen åtar sig att tillämpa åtgärder för att avskaffa alla typer av våld mot kvinnor, vilket är nödvändigt för att kunna uppnå jämställdhet. Sverige ratificerade konventionen 2014.²³ I en granskning 2019, utförd av GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence), framhävs Sveriges arbete med att implementera frågan inom politiken men där påpekas också brister, så som att våldsutsatta kvinnors tillgång till stöd och hjälp varierar i landet. GREVIO förmedlar även 41 rekommendationer att åtgärda.²⁴ Som ett led i att hantera GREVIOS rekommendationer tog Sverige fram ett åtgärdsprogram för 2021–2023, vilket innefattande 99 åtgärder.²⁵ 1981 trädde FN:s konvention om avskaffande av alla former av diskriminering av kvinnor (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, CEDAW) i kraft i Sverige. De stater som ratificerat konventionen ålägger sig att vidta lämpliga åtgärder, inklusive lagstiftning, för att bekämpa alla former av handel med kvinnor och utnyttjande av kvinnor i prostitution. Sverige har även undertecknat Palermoprotokollet som är ett tilläggsprotokoll till CEDAW-konvention om förebyggande, bekämpande och bestraffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn. Syftet med Palermoprotokollet är att främja samarbetet mellan de stater som ratificerat konventionen och i förlängning uppnå konventionens syfte om att förebygga och bekämpa handel med människor.²⁶

I Agenda 2030 handlar mål 5 om att ge lika möjligheter, villkor och rättigheter för män och kvinnor, pojkar och flickor. Mål 5 inkluderar även avskaffandet av alla former av våld gentemot kvinnor och flickor varpå människohandel, sexuell utnyttjande och övrig exploatering ingår. Vidare inkluderas att kvinnor och flickors underordning till män och pojkar måste upphöra. Delmålen 8.7 och 16.2 belyser vidtagande av omedelbara effektiva åtgärder för att avskaffa tvångsarbete, modernt slaveri och människohandel samt att eliminera övergrepp, utnyttjande, människohandel och alla former av våld eller tortyr mot barn.²⁷

Nationell strategi

Den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor antogs 2017. Strategin ska bidra till att uppnå det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Mäns våld mot kvinnor innefattar; Våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck med skiftande uttryck såsom barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning av kvinnor och flickor samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Fokus för den nationella strategin är det våld som kvinnor och flickor utsätts för i särskilt hög utsträckning, på grund av sitt kön samt det våld som generellt sett har särskilt svåra konsekvenser för kvinnor och flickor. Mäns våld mot kvinnor innebär dock inte att våld och förtryck endast utövas av män mot kvinnor. Detta gäller även inom området prostitution. Strategin omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld mot kvinnor och flickor (oberoende av relation till den som utövar våldet). I strategin framgår att det är viktigt att även uppmärksamma att kvinnor och flickor kan vara utsatta för andra former av människohandel och exploatering än för sexuella ändamål. Vidare framgår att kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi, i syfte att reproducera föreställningar om kvinnors

²³ (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:2)

²⁴ (Arbetsmarknadsdepartementet, 2022)

²⁵ (Arbetsmarknadsdepartementet (dnr:A2021/02397), 2021)

²⁶ (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:2)

²⁷ (Regeringskansliet, 2023)

underordning är inkluderat i strategin.²⁸ Regeringens ambition med den nationella strategin är att arbetet mot våld ska gå från att vara reaktivt till att vara proaktivt, våld ska aldrig utövas överhuvudtaget. Strategin är uppbyggd på följande fyra målsättningar och åtta utgångspunkter:

Målsättningar:

1. Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld,
2. förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn,
3. effektivare brottsbekämpning samt
4. förbättrad kunskap och metodutveckling.

Utgångspunkter:

1. Våld ska förebyggas med fokus på våldsutövare och maskulinitetsnormer
2. Större uppmärksamhet på flickors och unga kvinnors utsatthet för våld
3. Flera livssituationer och omständigheter kan innebära särskild sårbarhet
4. Funktionshinderperspektiv
5. Barnets rätt och barnets bästa
6. HBTQI+-personers rättigheter
7. Förbättrad samverkan och styrning
8. Kunskapsbaserat arbete.²⁹

Nationell handlingsplan

Handlingsplanen mot prostitution och människohandel publicerades 2018 som ett led i att stärka arbetet mot mäns våld mot kvinnor, inklusive prostitution och människohandel. Skrivningarna i handlingsplanen ska ses i det bredare sammanhanget som anges av den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Till skillnad från den nationella strategin inkluderas här även människohandel för andra ändamål än sexuella, så som exempelvis tiggeri samt arbetskraftsexploatering. Syftet med handlingsplanen är att samla regeringens arbete med att förebygga och motverka prostitution och människohandel, med målet att den ska bidra till ett mer effektivt, strategiskt och målinriktat arbete. Skadorna som prostitution och människohandel medför på såväl individ- som samhällsnivå är allvarliga, varpå det förebyggande arbetet behöver effektiviseras. I handlingsplanen pekas på att det är tillgängligheten och inte antalet individer i prostitution som har ökat över tid och det läggs stor tonvikt vid att det därmed främst handlar om att arbeta för att efterfrågan ska minska.

Handlingsplanen delas in i åtta insatsområden:

1. Stärka samordning mellan myndigheter och andra aktörer
2. Stärka det förebyggande arbetet
3. Förbättra förmåga att upptäcka prostitution och människohandel
4. Lagstiftningsåtgärder
5. Starkare skydd och stöd
6. Effektivare brottsbekämpning
7. Stärkt kunskap och metodutveckling
8. Ökad internationell samverkan.³⁰

I handlingsplanen lyfts fram att det både behöver arbetas med förebyggande och repressiva åtgärder. Vidare beskrivs att människohandelsärenden kan vara komplexa, beröra flera aktörers verksamhetsområden samt att de kan beröra flera geografiska

²⁸ (Regeringskansliet, 2016)

²⁹ (Regeringskansliet, 2016)

³⁰ (Regeringskansliet, 2018)

områden. Den komplexitet som tillskrivs ärenden av detta slag förutsätter en fungerande samverkan mellan myndigheter och organisationer. Då människohandelsärenden även tenderar att upptäckas i liten utsträckning kan det också finnas behov av fungerande stödinsatser för kommuner och regioner. I handlingsplanen konstateras även att det finns behov av stärkt samordning för att förebygga och bekämpa prostitution och människohandel samt att arbetet behöver stärkas och bli mer effektivt och målinriktat. Det gäller såväl förmågan att upptäcka offer för prostitution och människohandel som det förebyggande arbetet och att ge stöd till utsatta. När det gäller prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en viktig del att minska efterfrågan. I det avseendet tillskrivs förbudet mot köp av sexuella tjänster vara en central del.

Utöver handlingsplanen har det tagits fram en manual som ett stöd till aktörer som möter utsatta för människohandel: ”*Manual vid misstanke om människohandel – en stöd- och skyddsprocess för offer för människohandel i Sverige*”. Manualen presenterar bland annat stegen: identifiering, stöd i olika faser, straffrättsligt förfarande samt ett tryggt återvändande.³¹

Regional strategi och handlingsplan

Den regionalt framtagna strategin, *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld* syftar till att tydliggöra inriktningen på arbetet, peka på prioriteringsområden och stärka ett långsiktigt och strategiskt utvecklingsarbete i länet.

Strategin omfattar nedanstående sex mål:

1. Ett utvecklat hälsofrämjande och förebyggande arbete för att motverka mäns våld mot kvinnor
2. Tidigare upptäckt av våldsutsatthet och ett individanpassat och rättssäkert stöd och skydd för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnar våld
3. Ett utökat arbete med våldsutövare för att våldet ska upphöra
4. En effektiv bekämpning av brott som berör mäns våld mot kvinnor
5. Ett jämlikt omhändertagande av våldsutsatta och barn som bevittnar våld i länet
6. En ökad kunskap och metodutveckling i länet.³²

Den regionala handlingsplanen, *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld* syftar till att på en övergripande nivå, stödja länets aktörer i planeringen av arbetet med att bekämpa och förebygga mäns våld mot kvinnor. Handlingsplanen pekar på de målområden, i den regionala strategin som beskrivs ovan, och föreslås användas som stöd inom varje berörd verksamhets relevanta styrsystem. I handlingsplanen används mäns våld mot kvinnor som ett paraplybegrepp som omfattar alla former av våld mot kvinnor dvs. våld i nära relation, våld i samkönade relationer, våld mot barn, hedersrelaterat våld och förtryck med uttryck så som barn- och tvångsäktenskap samt människohandel för sexuella ändamål och prostitution. Åtgärder inom respektive målområde är i första hand utformade för att kunna appliceras på samtliga våldformer. Dock lyfts prostitution och människohandel fram specifikt under målområde fyra genom formuleringen ”*genomföra strukturerade insatser mot människohandel för sexuella ändamål och prostitution.*”³³

³¹ (Jämställdhetsmyndigheten, 2023)

³² (Eichoue, 2017)

³³ (Eichoue, 2018)

Lagstiftning

”Enligt regeringens bedömning kan det straffrättsliga förbudet mot köp av sexuell tjänst inte utgöra annat än ett komplement i arbetet med att minska prostitution och kan inte ersätta de sociala insatserna. Socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens förmåga att identifiera och stödja kvinnor och flickor i prostitution kan ytterligare behöva stärkas”.³⁴

Sexköpslagen

Brotten människohandel och människoexploatering är brott mot frihet och frid och inryms i brottsbalkens 6 kapitel medan brottet köp av sexuell tjänst ses som sexualbrott och inryms under 4 kapitlet samma lag.³⁵ Sedan 1999 är det i Sverige förbjudet och straffbart med köp av sexuella tjänster. Det innebär att det är olagligt att mot ersättning skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse. Annan lagstiftning som kan vara relevant i sammanhang som rör köp av sexuell tjänst samt människohandel/människoexploatering är koppleri, oaktsam våldtäkt och människosmuggling. Även frågor som rör utlänningslagen kan bli aktuella i vissa fall.

2022 följde Brottsförebyggande rådet (Brå) upp hur lagstiftningen angående köp av sexuella tjänster tillämpas.³⁶ I rapporten framkommer att den omfattning som Polismyndigheten arbetar mot prostitution och människohandel varierar stort mellan olika delar i landet. Arbetet är många gånger bundet till enskilda människors engagemang och ofta utförs arbetet genom insatsveckor (som inte bedöms ske i sådan utsträckning att det kan verka avskräckande och bekämpa efterfrågan av sexuella tjänster). Brå bedömer att det är av vikt att det polisiära arbetet fortsätter i regionerna. Brå lyfter även att det är viktigt att det finns en regional organisation och stödstruktur för att upptäcka och utreda människohandelsbrott. Vidare bedöms det finnas behov av mer kunskap, att stödet till utsatta personer förbättras generellt och att samverkan mellan polis och socialtjänst utvecklas.

I lagstiftning som avser köp av sex samt människohandel och människoexploatering görs skillnad om personen är 18 år eller äldre alternativt barn under 18 år. Lagstiftning som berör brott mot barn och som bedöms som relevant att lyfta i detta sammanhang är utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling, utnyttjande av barn för sexuell posering och kontakt med barn i sexuellt syfte. I dessa fall är det också viktigt att ta i beaktande att barn under 15 år aldrig kan samtycka till sexuella handlingar på något sätt vilket gör att det i sådana fall blir en fråga om annan lagstiftning.

Brottsförebyggande rådet (Brå) har även följt upp lagen om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling. Där framkommer bland annat att få brott upptäcks och stora mörkertal finns. Det polisiära uppsökande arbetet beskrivs som begränsat och en arbetsmetod Polisen använder sig av är att, med fingerade namn, interagera med barn på sugardejtingsidor. Brå lyfter vikten av att det förebyggande arbetet fortsätter och förstärks, dels från myndighetshåll, dels från andra aktörer som möter barn och unga. I uppföljningen beskrivs hur Polismyndigheten skulle behöva bli bättre på att arbeta förebyggande i ett bredare perspektiv. Som förslag lyfts patrullerande på nätet där barn och unga befinner sig. Även socialtjänstens ansvar och möjligheter att arbeta förebyggande lyfts fram utifrån hur socialtjänstlagen är formulerad.³⁷ I socialtjänstlagens femte kapitel om särskilda bestämmelser för olika

³⁴ (Regeringskansliet, 2016 s.138)

³⁵ (Brottsbalken SFS 1962:700)

³⁶ (Fjelkegård, Franke Björkman, & Patel, 2022)

³⁷ (Fjelkegård, Franke Björkman, & Patel, 2022:2)

grupper 1 § framgår bland annat att socialnämnden ska bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs ska socialnämnden verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem.³⁸ I Brå:s rapport lyfts även andra aktörer som möter barn och unga fram som nödvändiga i arbetet. Information behöver ges till barn och unga om de risker som finns kopplat till sugardejtingsidor samt att i sex- och samlevnadsundervisningen lägga grunden för synen på sex och samtycke. Ett dilemma kopplat till det förebyggande och uppsökande arbetet som lyfts fram i rapporten är hur intervjupersoner från både polisen och socialtjänsten är eniga om vikten av ett uppsökande arbete samtidigt som meningarna om vilken aktör som har huvudansvaret för utförandet skiljer sig åt. Å ena sidan lyfts fram att det handlar om att hitta barn som är utsatta för brott varför det bör vara en polisiär fråga samtidigt som det å andra sidan beskrivs hur barn som befinner sig i dessa riskmiljöer inte nödvändigtvis utsatts för brott varför det inte bör vara polisens huvuduppdrag. Det finns dock exempel i landet där regionkoordinatorer och lokal socialtjänst bedriver ett förebyggande arbete på internet.³⁹

³⁸ (Socialtjänstlag SFS: 2021:453)

³⁹ (Fjelkegård, Franke Björkman, & Patel, Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling - en uppföljning av lagens tillämpning, 2022:2)

Förekomst och efterfrågan

I Länsstyrelsen Östergötlands tidigare arbete har det framkommit att det saknas en lägesbild som beskriver omfattning och karaktär av prostitution och människohandel i länet. Att ha kunskap om ett problem och utvecklingen över tid är en viktig del för att kunna arbeta systematiskt och kunskapsbaserat. Även samverkan mellan olika professioner och verksamheter är ofta nödvändigt i arbetet med komplexa samhällsproblem och utmaningar.⁴⁰ Ärenden som rör människohandel är komplexa, och kan sträcka sig över kommun-, läns- och nationsgränser och många gånger kräver de samverkan på internationell, nationell, regional och lokal nivå.⁴¹

Det finns idag ingen känd aktuell kartläggning från någon kommun i Östergötland eller för länet i stort. I följande avsnitt presenteras kunskap som bedömts kunna ge en uppfattning om hur förekomst och efterfrågan av prostitution och människohandel kan ta sig i uttryck i länet.

2019 presenterade Folkhälsomyndigheten resultaten av en befolkningsundersökning inom området sexuell och reproduktiv hälsa.⁴² Drygt 14 500 personer i åldrarna 16–84 år hade svarade på en enkät och i undersökningen inkluderades frågor om sex mot ersättning. På grund av högt bortfall på frågor inom området sex mot ersättning måste dock svaren tolkas med viss försiktighet. Likaså är en begränsning i undersökningen att den inte fångar upp personer som inte har någon folkbokföringsadress eller av andra anledningar inte svarar eller nås av den formen av undersökning. I undersökningen framkommer att det var närmast uteslutande män som hade erfarenhet av att ge ersättning för sex. Vanligast förekommande var det i åldrarna 30 år och uppåt och det tenderade att vara vanligare att ge ersättning för sex bland gruppen HBQ-män (knappt 15%) jämfört med heterosexuella män (10%). Sammantaget var det vanligare att det skett utomlands. Inom gruppen HBQ-män var det däremot mer vanligt förekommande att det skedde i Sverige jämfört med heterosexuella män. Bland det fåtal kvinnor som hade erfarenhet av att ha gett ersättning mot sex hade det företrädesvis skett i Sverige. Det är få som anger att de tagit emot ersättning för sex och skillnaden mellan män och kvinnor är liten även om det är mer vanligt förekommande bland kvinnor. Det är även mer vanligt att, oavsett kön, ta emot ersättning i gruppen HBQ-personer jämfört med heterosexuella. I dessa fall var det vanligast att det skedde i Sverige.

I Brås uppföljning av sexköpslagstiftningen konstaterades att i princip alla misstänkta köpare var män. Medelåldern (median) för köparna var 35 år, 65 procent var ensamstående, en knapp fjärdedel gifta eller sammanboende och övriga boende i samma hushåll som sina föräldrar. Utbildningsnivån och andelen förvärvsarbetande hos köparna var lägre än hos befolkningen i stort. En tredjedel av de misstänkta köparna var utländska medborgare och sammanlagt har ungefär hälften utländsk bakgrund oberoende av medborgarskap. Andelen misstänkta köpare med utländsk härkomst var större bland de ärenden som har upptäckts genom polisens uppsökande arbete mot eskortsidor än bland övriga ärenden. De misstänkta köparnas ålder var också lägre i de ärendena. Intervjupersoner inom polis och socialtjänsten menar att män som är väl förankrade i Sverige ofta har en god kännedom om inriktningen på polisens arbete. För att minimera risken att åka fast väljer de andra arenor än eskortsidor för sina sexköp. Bland säljarna, i de studerade ärendena, är majoriteten kvinnor. Den uträknade medianåldern är 27 år. Andelen utländska säljare är 43 procent och andelen svenska 36 procent. För övriga säljare har det inte funnits

⁴⁰ (Berg, Gustafsson, & Karlsson, 2020) (Berg & Loftsson, 2020) (Folkhälsomyndigheten, 2020)

⁴¹ (Regeringskansliet, 2018)

⁴² (Folkhälsomyndigheten, 2019)

tillräckliga uppgifter för att fastställa svenskt eller utländskt medborgarskap. Särskilt stor är andelen utländska säljare på eskortsidor och i de ärenden som polisen har upptäckt i sitt uppsökande arbete.⁴³

Särskilt sårbara grupper

Risken för att bli utnyttjad och eller exploaterad kan vara större till följd av en eller flera olika faktorer. Exempel på risker och sårbara grupper är barn och unga, leva i en hederskontext, ensamkommande barn och unga, personer med funktionsnedsättningar och personer med beroendeproblematik samt socioekonomisk status. Sårbarheten som finns i dessa grupper utgör en risk att utsättas på flera sätt. Många gånger är en våldsutsatt person inte utsatt för en typ av våld och förtryck utan flera.

Barn och unga

Exploatering och utnyttjande av barn och unga sker mer i det dolda jämfört med personer 18 år eller äldre där annonsering kan ske öppet på internet. I en undersökning publicerad av Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2022 framkommer att strax över ett barn av hundra har erfarenhet av att ha fått ersättning för sex.⁴⁴ ECPAT skriver i rapporten *Consent is KEY, 2023* att barn som identifierar sig som HBTQIA+ i högre grad än andra barn utsätts för sexuellt våld och att mer än 10% av barnen uppger att de "sålt sex".⁴⁵

I Östergötland finns Novahuset som är en ideell föreningen mot sexuellt våld. De möter barn och unga utsatta för sexuellt våld samt utnyttjade och exploaterade på olika sätt så som utnyttjade av barn genom köp av sexuell handling. De beskriver att deras erfarenhet är att sexhandeln många gånger börjar i tonåren men att många har tidigare erfarenheter av sexuellt våld.⁴⁶

I Östergötland genomförs ungdomsenkäten *Om mig*, där det ställs frågor till unga i årskurs åtta samt andra året på gymnasiet. I 2021 års enkät fanns frågor om vad unga tycker är okej att göra med inriktning på att sälja och köpa sexuell handling. Tjejer var minst okej med att både köpa (ca 4%) och sälja (ca 7%) en sexuell handling jämfört med killar och de som angett annan könstillhörighet. Av killarna svarade ca 8% att de tyckte det var okej att köpa och ca 7% att sälja. Högst acceptans fanns hos de som angav annan könstillhörighet där ca 18% angav att de var okej med att köpa och ca 21% att sälja.⁴⁷ Ett sätt att belysa efterfrågan på barn och unga i sexuellt syfte är genom en kampanj utförd av Child10 och Realstars, som genomfördes under hösten 2020. Kampanjen gick ut på möjligheten att registrera sig på en hemsida för att hyra en flickvän. Marknadsföring skedde bland annat med flyers runt om i Sverige. Under kampanjtiden, som var en helg, registrerades 808 konton varav 16,6% av dem sökte på minderåriga tjejer.⁴⁸

Hedersrelaterat våld och förtryck

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck skriver att barn- och tvångsäktenskap, som ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck, kan vara en form av människohandel⁴⁹. Enligt erfarenheter från den nationella stödtelefonen framkommer samtal om förlovningar som är svåra att bryta på grund av hedersnormer men också då pengatransaktioner genomförts. Tvångsäktenskap med

⁴³ (Fjelkegård, Franke Björkman, & Patel, 2022:2)

⁴⁴ (Stiftelsen Allmänna Barnhuset, 2022)

⁴⁵ (Karlsson, 2023)

⁴⁶ (Novahuset, 2021)

⁴⁷ (Region Östergötland, 2023)

⁴⁸ (Child10, Realstars, 2023)

⁴⁹ (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, 2023)

syfte att hämta make/make till Sverige är ett annat exempel.⁵⁰ I en studie utförd av Jämställdhetsmyndigheten, 2022 framkommer att yrkesverksamma hanterar hedersärenden separat från ärenden där personen varit utsatt för människohandel, prostitution och/eller sexuell exploatering. I studien framkommer att yrkesverksamma många gånger inte uppfattar att barn- och tvångsäktenskap likställs med människohandel vilket kan göra att arbetet sker i separata spår.⁵¹ Att en individ utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck samtidigt som den utsätts för människohandel, prostitution och/eller sexuell exploatering kan därmed försvåra för individen att få rätt hjälp, stöd och skydd. Jämställdhetsmyndigheten skriver även att det förekommer att barn och unga vuxna utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och som skyddats av samhällets insatser genom exempelvis HVB och skyddat boende exploateras eller utnyttjas i prostitution.⁵²

Personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck har genom sin uppväxt många gånger inte fått utveckla förmågan att sätta gränser, vilket kan utnyttjas av andra.⁵³ Att vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck innebär att kollektivets vilja görs större än individens. Kollektivets förväntningar på exempelvis individens sexualitet och kvinnans oskuld är en angelägenhet för hela familjen.⁵⁴ Dessa förväntningar kan tänkas bidra till skuld och skamkänslor och försvårar att berätta om eventuella sexuella övergrepp eller exploatering. Upprätthållande av heder, hos både kollektivet och individen kan därför också vara en anledning för att fortsätta dölja våldet.

Ensamkommande barn och unga

Ensamkommande barn som söker asyl i Sverige befinner sig i en särskilt utsatt situation som kräver extra insatser och skydd. FN:s kommitté för barnets rättigheter har tidigare kritiserat Sverige för att många ensamkommande barn försvinner och pekade specifikt på bristande åtgärder och utredning när ett försvinnande konstaterats. Barnrättskommittén rekommenderade effektivare åtgärder för att öka skyddet för dessa barn. Ensamkommande barn som avviker och försvinner ur myndigheternas mottagningssystem löper stor risk att exploateras. De hamnar utanför samhällets skyddsnet. I dagsläget saknas tillförlitlig statistik över hur vanligt det är att ensamkommande barn avviker från boendeplaceringar som beslutats av socialtjänsten.⁵⁵ Under perioden 2015 till och med april 2021 registrerades 2 098 ensamkommande barn som avviker vilket motsvarar i genomsnitt 5 procent av de ensamkommande barn sökt asyl i Sverige. Andelen som avviker har inte minskat, även om antalet asylsökande barn har minskat.⁵⁶ För att förbättra samverkan och förebygga att ensamkommande barn avviker och försvinner togs en regional samverkansplan fram i Östergötland år 2018. Den vänder sig till personer som i sitt arbete möter eller beslutar i frågor som rör ensamkommande barn. Samverkansplanen går att ladda ner från Länsstyrelsen Östergötlands hemsida.⁵⁷

Svenska myndigheter identifierar årligen barn som misstänks varit utsatta för människohandel. Det kan handla om både sexuell exploatering, tvångsarbete eller tiggeri och inte sällan befinner sig barnen i Sverige utan sina biologiska föräldrar. Enligt Länsstyrelsens kartläggning av människohandel med barn som togs fram 2015, berörde 64 procent av 210 identifierade ärenden ensamkommande barn.⁵⁸ Många

⁵⁰ (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, 2023)

⁵¹ (Olsson, Strand, & Källvik, 2022)

⁵² (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:4)

⁵³ (Olsson, Strand, & Källvik, 2022)

⁵⁴ (Jämställdhetsmyndigheten, 2023:4)

⁵⁵ (Länsstyrelserna)

⁵⁶ (Länsstyrelserna)

⁵⁷ (Länsstyrelsen Östergötland, 2018)

⁵⁸ (Länsstyrelsen Stockholm, 2015)

barn vill inte ge sig till känna för myndigheterna på grund av att de är rädda och hotade av personer som utnyttjar dem. Det förekommer att barn lämnar inlärd svar på frågor om namn, ålder, nationalitet, språk och anledning till vistelse i Sverige.

Enligt en rapport från Jämställdhetsmyndigheten (2021) är gatuprostitutionen i Sverige relativt begränsad och har fortsatt att minska de senaste åren. Av intervjuer med representanter för socialtjänsten framgår emellertid att det finns utsatta grupper som kontaktas i gatumiljö eller andra allmänna platser och som tar emot ersättning i utbyte mot sexuella handlingar. En av de grupper som nämns är ensamkommande barn och unga, i första hand pojkar, som står utanför samhällets välfärdssystem och som får erbjudande om mat och husrum i utbyte mot sexuella handlingar.⁵⁹ Länsstyrelsen Östergötland får också signaler från civilsamhället att unga vuxna, som tidigare varit ensamkommande barn kan finnas i destruktiva beroenderelationer till personer som erbjuder dem mat och husrum i utbyte mot till exempel sexuella tjänster. Dessa unga människor är inte benägna att rapportera vad de blir utsatta för till polisen utifrån sin beroendeställning. Det kan även vara fråga om individer som är både utsatta och som utsätter andra samt med komplexa beroendeförhållanden där missbruk och psykisk ohälsa finns med i bilden.

Personer med funktionsnedsättning

Socialstyrelsen använder sig av och identifierar begreppet funktionshinderrelaterat våld vilket innebär våldshandlingar som fördjupar den redan befintliga utsattheten.⁶⁰ Sårbarhet varierar med typ och grad av funktionsnedsättning och kvinnor med intellektuella eller psykiska funktionsnedsättningar utgör särskild risk och utsatthet för sexuellt våld.⁶¹

I en kartläggning utförd av Myndigheten för delaktighet (MFD) framkommer att personer med en funktionsnedsättning är mer utsatta för våld jämfört med övrig befolkning. Siffrorna visar på att risken att utsättas för hot och våld nästintill är dubbelt så stor för personer med en funktionsnedsättning. Multiutsattheten visar sig också här tydligt då funktionsnedsatta barn, samt flickor och kvinnor löper än större risk att utsättas för fler våldstyper. MFD menar på att kunskap såväl som metoder behöver utvecklas inom området bland annat när det kommer till prostitution och människohandel.⁶²

Personer i missbruk

Personer i missbruk löper en ökad risk för att utsättas för våld. I en rapport genomförd av Länsstyrelsen i Västmanlands län framgår till exempel att mer än hälften av 52 kvinnor som deltagit i en studie framkommer att nära hälften varit utsatta för våld av någon som de har en nära relation till. 40 procent av dem hade fått skador som krävt akutvård, nästan alla hade utsatts för verbala kränkningar och över hälften hade erfarenheter av sexuell utsatthet. Tio av kvinnorna hade inom det senaste eller året dessförinnan även haft sex mot ersättning.⁶³ Det kan vara svårare för en kvinna i missbruk att lämna våldsutövaren då förövaren kan vara den som också tillgodoser henne med t.ex. boende och droger. Personer i missbruk kan också vara i behov av att lösa sin livssituation från dag till dag vad gäller boende, mat och övrig livsföring, vilket kan leda till ett ökat risktagande. Till följd av stigmatisering i samhället försvåras även möjligheten att söka stöd och skydd från samhället.⁶⁴

⁵⁹ (Jämställdhetsmyndigheten, 2021)

⁶⁰ (Myndigheten för delaktighet, 2023)

⁶¹ (Brottförebyggande rådet, 2007)

⁶² (Myndigheten för delaktighet, 2023)

⁶³ (Länsstyrelsen Västmanland, 2021)

⁶⁴ (Nationellt centrum för kvinnofrid, 2022)

Kriminalstatistik

Brottsförebyggande rådet är ansvariga för Sveriges officiella kriminalstatistik genom vilken det är möjligt att följa antalet anmälda brott över tid. Statistiken grundar sig på att respektive brott registreras med en särskild brottskod.⁶⁵ Brottsstatistik är däremot inte alltid en bra mätare av faktisk brottslighet. Exempel på det är brottslighet som främst upptäcks av Polismyndigheten genom egeninitierade insatser.⁶⁶ Brott mot sexköpslagen är en sådan brottslighet.⁶⁷ Det gör att det troligt finns ett stort mörkertal till nedan redovisad statistik. För att skapa en tydligare bild av problematiken kan statistiken behöva kompletteras med information från andra källor.

Redovisad statistik bygger på anmälda brott fördelat på hela landet, Östergötland och i de fall det är möjligt per kommun. Brotten är uppdelade utifrån ett urval av brottskoder. Brottskoderna redogörs för i diagrammen. I detta fall presenteras uppgifterna per år och för perioden 2018–2021 för följande områden:

- Människohandel för sexuella ändamål med barn under 18 år
- Människohandel för sexuella ändamål med person 18 år eller äldre
- Utnyttjande av barn under 18 år genom köp av sexuell handling
- Köp av sexuell tjänst (18 år eller äldre)

I redovisad statistik har följande avgränsningar gjorts: brottsområden som rör människohandel för tvångsarbete, tiggeri, organhandel, krigstjänst och övriga ändamål utlämnas. Likaså människoexploatering för tvångsarbete, arbete under orimliga villkor samt tiggeri och anmälda brott som rör koppleri.

Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling avser barn över femton år, då barn under femton år inte kan samtycka till en sexuell handling. Nämnas bör att i avseendet brott mot barn kan annan lagstiftning också bli relevant så som exempelvis utnyttjande av barn för sexuell posering och kontakt med barn i sexuellt syfte.

Anmälda brott – Nationellt

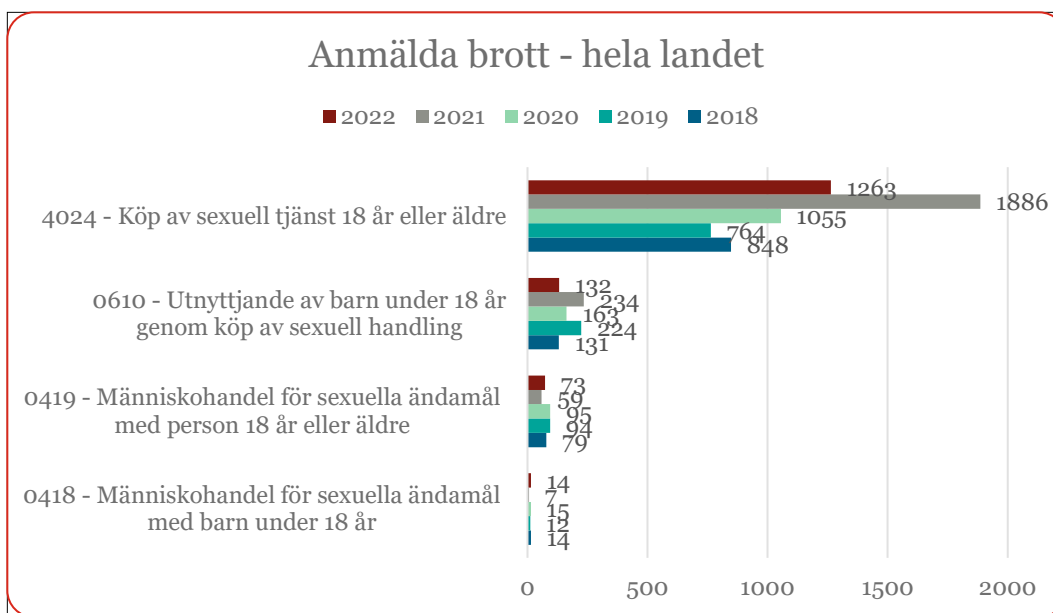
På både nationell- och länsnivå kan noteras att köp av sexuell tjänst (18 år eller äldre) är den brottstyp som rapporteras mest frekvent av de fyra presenterade brottstyperna i tabellen nedan. Det följdes av utnyttjande av barn under 18 år genom köp av sexuell handling. På nationell nivå sticker 2021 ut med 1886 fall av köp av sexuell tjänst vilket är drygt dubbelt så mycket jämfört med 2018 (848), två och en halv gånger mer än 2019 (764) och 623 fler än 2022 (1263).

Gällande utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling är antalet ärenden också som högst 2021 (234) vilket kan jämföras med de lägsta noteringarna 2018 (131). Vad avser människohandel för sexuella ändamål, oavsett ålder, rapporteras färre fall 2021 jämfört med övriga år. För person 18 år eller äldre rapporteras 59 fall jämfört med högsta noteringen 2019 med 95 fall. Vad avser barn under 18 år rapporterades 7 fall 2021 jämfört med som högst 15 fall 2020. Sammantaget kan konstateras att antalet anmälda brott kan variera stort från år till år.

⁶⁵ (Brottsförebyggande rådet - Enheten för rättsstatistik, 2021)

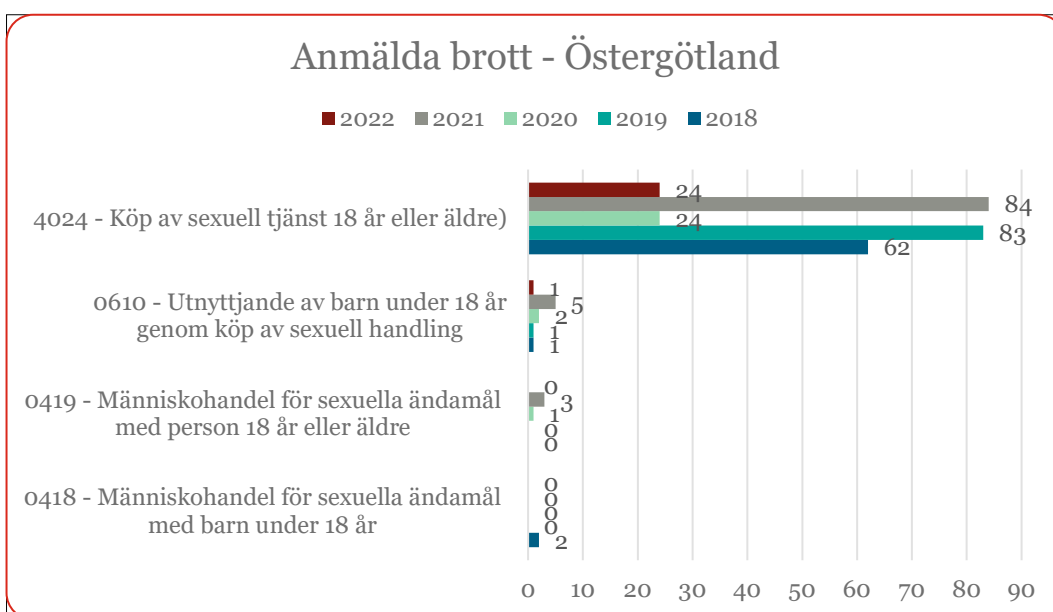
⁶⁶ (Brottsförebyggande rådet, 2022)

⁶⁷ (Fjelkegård, Franke Björkman, & Patel, 2022)

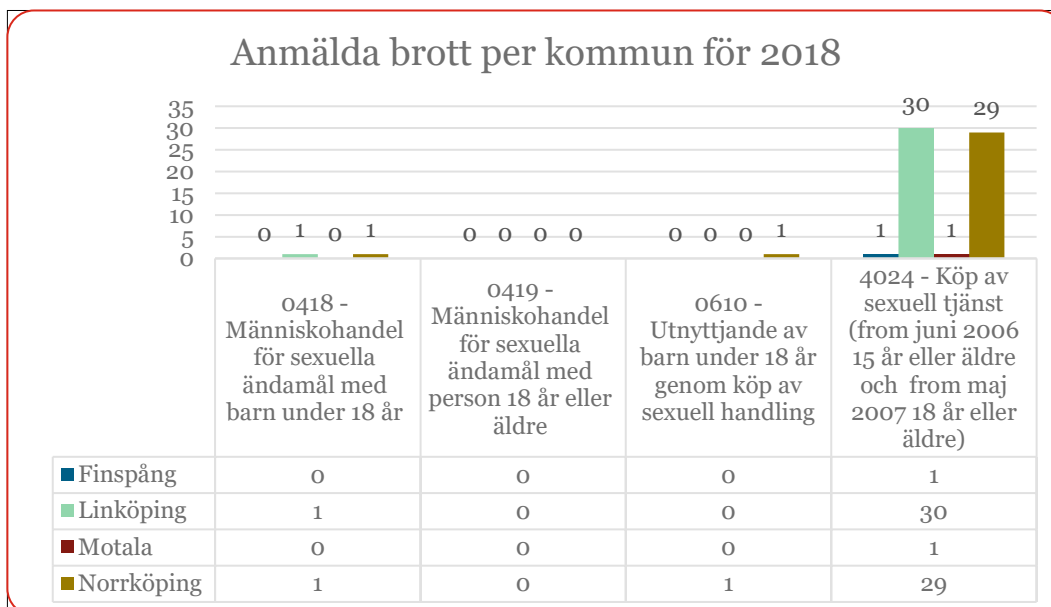
Anmälda brott – Östergötland

I Östergötland varierar antalet anmälda brott som avser köp av sexuell tjänst (18 år eller äldre) kraftigt från år till år. De lägsta noteringarna 2022 och 2020 är närmare 3,5 gånger så låga som de högsta noteringarna 2021 och 2019. Även antalet ärenden som avser utnyttjande av barn under 18 år genom köp av sexuell handling är fler 2021 (5) jämfört med övriga år på 1-2 registrerade fall. Likaså gäller människohandel för sexuella ändamål med personer över 18 år med 3 fall 2021 jämfört med 0-1 fall övriga år. Gällande barn under 18 år finns endast 2 registrerade fall och då under 2018. Som beskrivit tidigare i denna rapport påverkas upptäckten av brott mot sexköpslagen av i vilken omfattning det bedrivs ett aktivt uppsökande arbete. Om variationerna av anmälda brott beror på av i vilken omfattning som det skett ett uppsökande arbete eller har andra orsaker undersöks inte närmare i denna rapport.

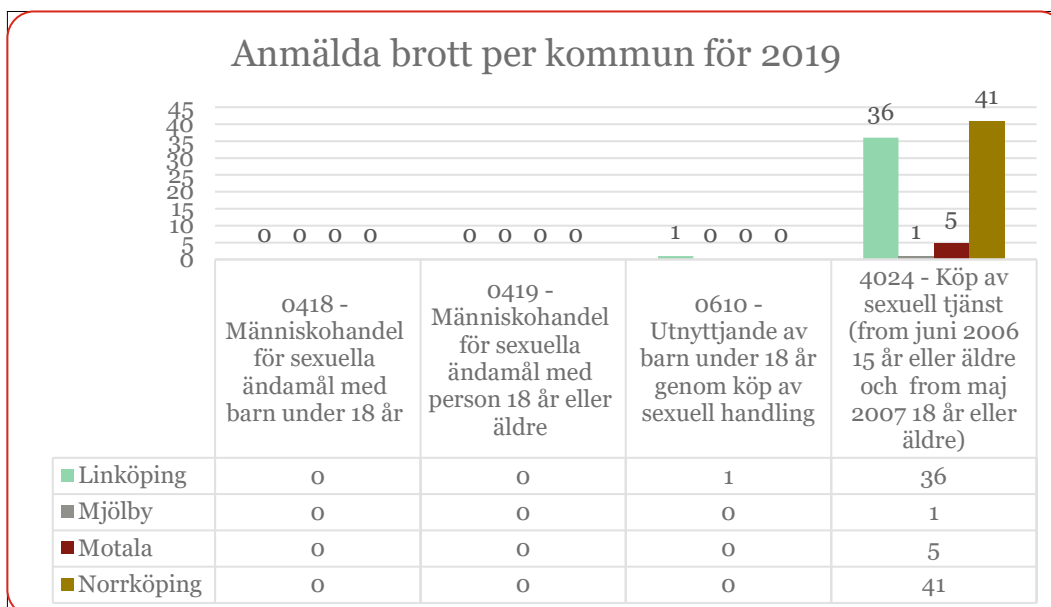

Anmälda brott – per kommun och år

I följande diagram redogörs för registrerade fall uppdelat per år och för respektive kommun. Endast de kommuner där det finns minst ett rapporterat fall redovisas. Det kan konstateras att fall som rör köp av sexuell tjänst (18 år eller äldre) är vanligast förekommande i länets två största kommuner oavsett år. För övriga kommuner rör det sig om inga till enstaka registrerade fall. För övriga områden rör det sig om inga till enstaka rapporterade fall för samtliga kommuner samtliga år.

För Boxholm-, Kinda-, Mjölby-, Söderköping-, Vadstena-, Valdemarsvik-, Ydre-, Åtvidaberg- och Ödeshögs kommun finns inga anmälda brott i aktuella brottstyper.

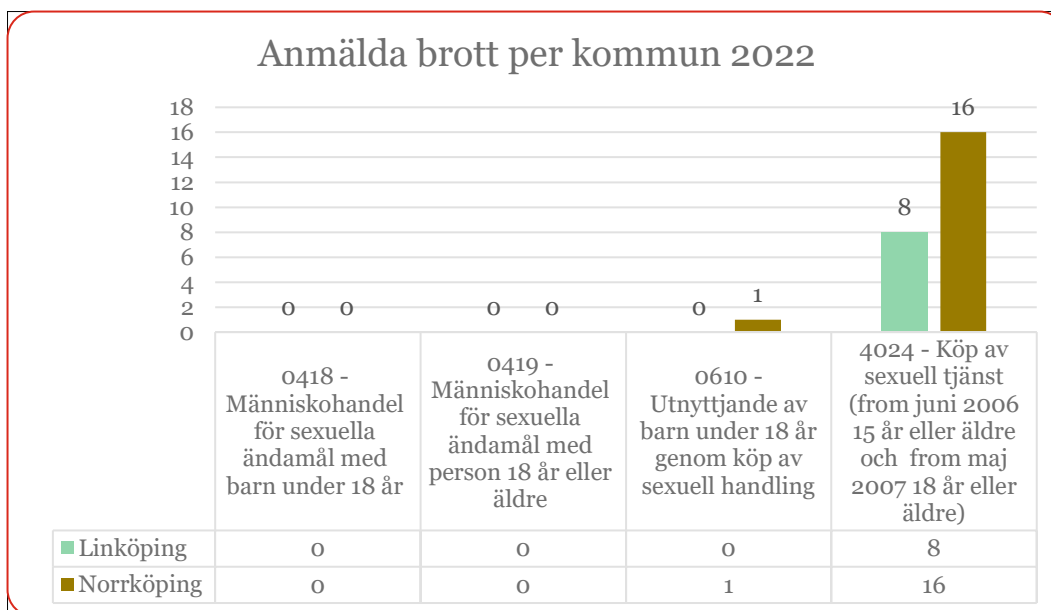
För Boxholm-, Finspång-, Kinda-, Söderköping-, Vadstena-, Valdemarsvik-, Ydre-, Åtvidaberg- och Ödeshögs kommun finns inga anmälda brott i aktuella brottstyper.

För Boxholm-, Finspång-, Kinda-, Mjölby-, Söderköping-, Vadstena-, Valdemarsvik-, Ydre-, Åtvidaberg- och Ödeshögs kommun finns inga anmälda brott i aktuella brottstyper.

För Kinda-, Söderköping-, Vadstena-, Valdemarsvik-, Ydre-, Åtvidaberg- och Ödeshögs kommun finns inga anmälda brott i aktuella brottstyper.

För Boxholm-, Finspång- Kinda-, Mjölby-, Motala- Söderköping-, Vadstena-, Valdemarsvik-, Ydre-, Åtvidaberg- och Ödeshögs kommun finns inga anmälda brott i aktuella brottstyper.

Kartläggningar av hemsidor och annonser

Det finns flera hemsidor som mer eller mindre explicit främjar sexhandel. En tydlig form är när den part som erbjuder sex mot ersättning lägger upp information om sig själv, vad som erbjuds, kostnad och kontaktuppgifter. Den part som ger ersättning tar vanligtvis kontakt för att boka tid och plats. I andra fall uttrycks det inte explicit att det är sex mot ersättning som förekommer samtidigt som det finns information från bland annat civilsamhället, polis och socialarbetare att det sker. Exempel på sådana sidor kan vara där det säljs naket material, underkläder, videoshower eller liknande. Ytterligare exempel är hemsidor för sugardejting vilket nämnts tidigare. Ovan nämnda sidor och framför allt de som explicit erbjuder kontakt för sexköp har oftast en åldersgräns på 18 år.

Förekomst av hemsidor och annonser 2020

2021 publicerade Jämställdhetsmyndigheten en omfattningskartläggning av hemsidor och annonser där sex mot ersättning förekommer.⁶⁸ Resultatet visar på att antalet hemsidor där det explicit marknadsförs försäljning av sex har ökat i jämförelse med den nationella undersökning som genomfördes av Länsstyrelsen Stockholm 2014.⁶⁹ Antalet annonser sågs däremot inte ha ökat i någon större utsträckning. Kartläggningen genomfördes vid tre mättilfällen under 2020. Vid första mättilfället samlades alla befintliga annonser in. Vid följande två tillfällen registrerades endast nytillkomna annonser i förhållande till tidigare mätningar. Resultatet visar på antal unika annonser, vilket inte är samma sak som unika personer. Det vill säga att en person skulle kunna stå bakom flera annonser.

⁶⁸ (Jämställdhetsmyndigheten, 2021)

⁶⁹ (Länsstyrelsen Stockholm, 2015)

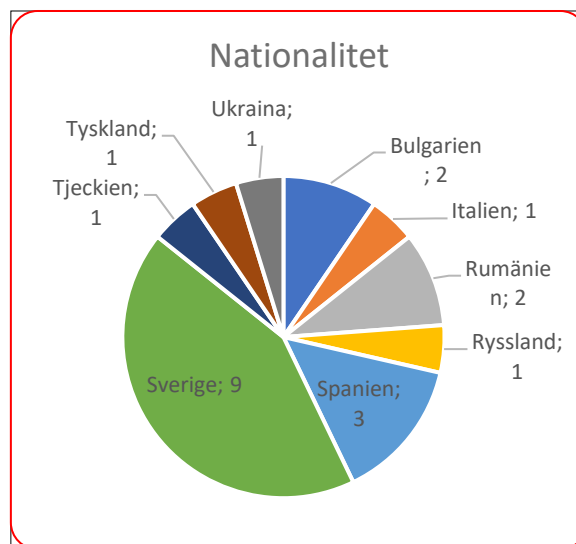
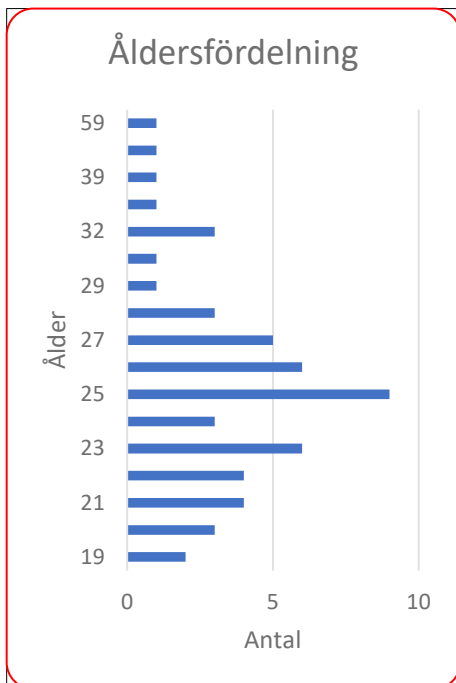
Annonser – Östergötland

Totalt redogörs för en förekomst av cirka 12 500 annonser på nationell nivå där Östergötland är fjärde största län med 273 annonser.⁷⁰ Länet är också fjärde största län sett till befolkningens mängd. I jämförelse med andra län med ett invånarantal på mellan 3–5 hundratusen invånare är Östergötland störst län till både antal invånare och antal annonser.⁷¹ Procentuellt utifrån antalet annonser i förhållande till invånare hamnar Östergötlands län, enligt tabellen nedan på fjärde plats.

Län	Annonser	Invånare	Andel
Örebro län	231	306 792	0,075%
Uppsala län	256	395 026	0,065%
Södermanlands län	185	301 801	0,061%
Östergötlands län	273	469 704	0,058%
Hallands län	165	340 243	0,049%
Jönköpings län	159	367 064	0,043%

Annonser – Ålder, nationalitet och kön

Ålder framgår i 54 fall av 273 annonser. Åldersspannet var mellan 19–59 år med majoriteten 28 år och nedåt. I de fall det har gått att utläsa nationalitet, 21 fall, var majoriteten från Sverige, i andra hand Spanien och i tredje Bulgarien. I de 35 annonser där sexuell läggning kunnat utläsas var 11 bisexuella och 24 heterosexuella. Majoriteten var kvinnor (142), män (51) och transsexuella/tranvistiter (1). I 79 fall framgår inte kön.⁷²

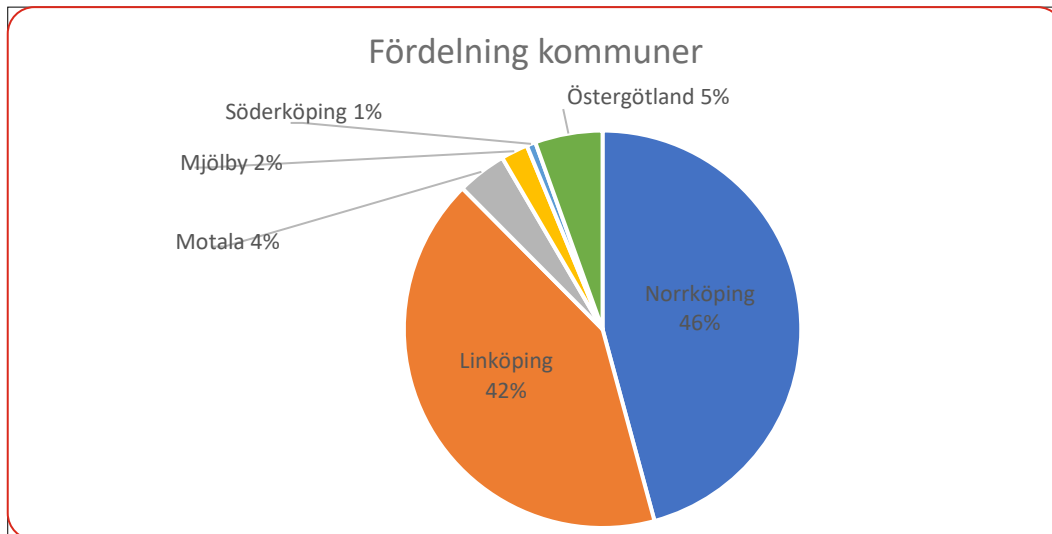
⁷⁰ (Jämställdhetsmyndigheten, 2021)

⁷¹ (Jämställdhetsmyndigheten, 2020)

⁷² (Jämställdhetsmyndigheten, 2020)

Annonser – per kommun

I fem av länets tretton kommuner identifierades annonser. Högst antal annonser identifierades i länets två största kommuner, Linköping och Norrköping. I vissa fall angavs Östergötland som plats.⁷³

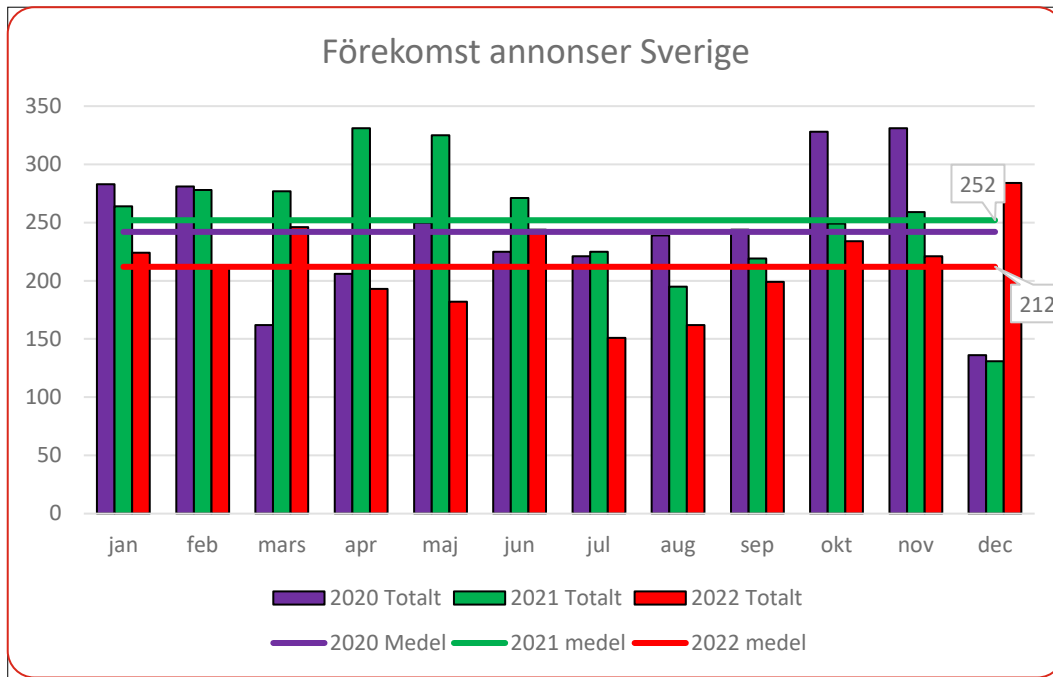
Förekomst av annonser per månad 2020–2022

Sedan 2020 har Länsstyrelsen Östergötland följt förekomsten av annonser på en hemsida där det explicit framgår att det är sex mot ersättning som erbjuds. Avgränsning har gjorts till en hemsida, sextjejer.com. Under 2020 lästes annonser in en gång i månaden under eftermiddag/kväll. 2022 utökades avläsningen till att omfatta morgon, lunch, eftermiddag och kväll. Avläsning har skett vid olika datum respektive månad såväl vardagar som under helger. Antalet annonser har kunnat variera under en och samma dag varav det högsta antalet annonser är det som fortsättningsvis presenteras. Träffarna har fördelats på riket i stort och Östergötland fram till mitten 2022 när även fördelning på kommunnivå lades till. På aktuell hemsida finns möjlighet att registrera annonser som kvinna samt transsexuell (TS) och transvestit (TV). Fram till 2021 fanns också möjlighet att annonsera som man. Till annonserna finns möjlighet för användare att recensera och betygsätta den säljande parten. Utifrån hemsidans riktlinjer ska samtliga annonsörer vara över 18 år. Den som annonserar har möjlighet att ange egen ålder. Dock har inte ålder hos den som annonserar registrerats vid avläsning av annonser. Någon inloggning för att läsa av annonser krävs inte. En annons kopplas till en geografisk plats, stad. Det är vanligt att kvinnorna reser runt mellan orter i Sverige och att de har annan nationalitet än svensk. Det är därav vanligt att det är nya eller olika annonser olika dagar.

⁷³ (Jämställdhetsmyndigheten, 2020)

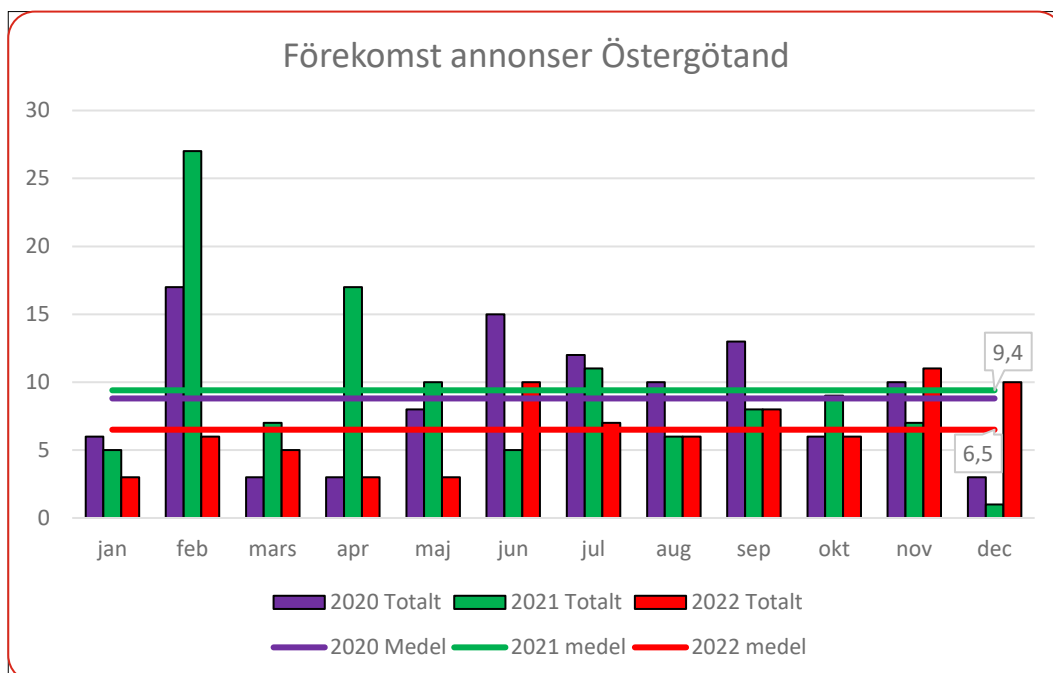
Annonser – Nationellt

Majoriteten annonser är främst kvinnor både nationellt och lokalt. Antalet annonser som avser transsexuella (TS)/Transvestiter (TV) utslaget på tre år är i snitt ca 6,7% i Sverige och ca 2% i Östergötland. Graferna nedan visar på totala antal annonser, både kvinnor och TS/TV (män är exkluderade), per månad samt medeltalet annonser per år. Medelvärdet av antalet annonser under 2021 var 252 stycken i jämförelse med 212 antal annonser år 2022.

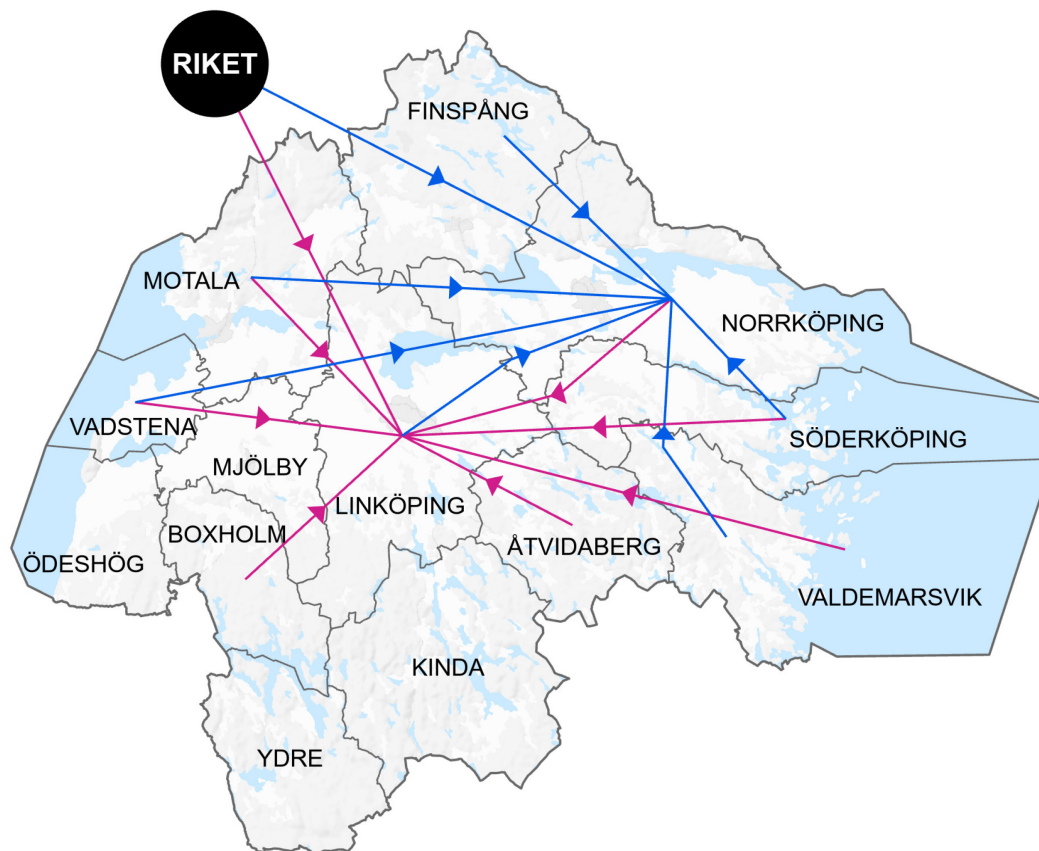
Annonser – Östergötland

Medeltalet annonser i Östergötland per måttillfälle (dag i månad) för perioden 2020–2022 är ca 8 annonser. Som lägst var snittet 2022 med ca 6,5. Endast vid ett tillfälle under tre års tid har det varit mindre än 3 annonser vid samma tillfälle. 2022 var minsta antalet annonser 3 och som högst 11. Geografiskt har annonserna företrädesvis varit registrerade på länets två största kommuner.

Var sker köpen och varifrån är köparna

Vid en genomlysning av domar och strafförelägganden från brott som rör köp av sexuell tjänst samt försök till köp av sexuell tjänst i Östergötland framkommer en bild av hur efterfrågan av sex mot ersättning kan yttra sig i länet. Totalt rör det sig om 178 domar och strafförelägganden för perioden 2015 fram till 1 juni 2021. Brotten har begåtts i länets två största kommuner med undantag för några enstaka fall då det rör sig om en annan kommun. Det är enbart män som förekommer i materialet och åldersspannet är från 19 till 69 år med medelåldern 37 år. I majoriteten av fallen sker sexköpen i samma kommun som där sexköparen bor. Illustrationen nedan visar därutöver hur sexköpare reser från andra delar av länet och landet och köper sex. Begränsningarna i materialet är desamma som för kriminalstatistik, det vill säga att det endast är de fall som uppmärksammats av rättsväsendet. Utöver det bör också Brottsförebyggande rådets analys vid översynen om hur sexköpslagen tillämpas tas i beaktande i tolkningen av vads om framgår här.⁷⁴ Av resultatet framgår att sexköpare reser över kommun och länsgränser. Med fokus på efterfrågan ser Länsstyrelsen Östergötland att arbetet för att förebygga och bekämpa både förekomst och efterfrågan kan vara en angelägenhet för fler kommuner än där sexköpen äger rum. Nedan illustreras de rörelsemönster som har gått att urskilja av materialet. Sexköpen har företrädesvis ägt rum i länets två största kommuner. I ytterligare en kommun förekommer fyra sexköp, vilka inte redogörs för i illustrationen nedan. Röda pilar illustrerar resor till och från Linköping och blåa Norrköping.

⁷⁴ (Fjelkegård, Franke Björkman, & Patel, 2022)

Slutdiskussion

Kunskap om ett problemområde och dess omfattning är viktigt för att kunna identifiera behov, planera och genomföra samt följa upp insatser. Länsstyrelsen Östergötlands förhoppning är att denna rapport kan vara ett bidrag till kunskapsbyggandet på lokal nivå.

Hur kan omfattning och efterfrågan av prostitution i Östergötland ta sig i uttryck och beskrivas?

Östergötland är en arena där människor blir exploaterade och kroppar köps för sex. Av genomgångna domar och kartlagda annonser framträder en bild av kvinnor som "säljande" part och män som sexköpare. Det ses till viss del ligga i linje med de resultat som presenteras från Folkhälsomyndighetens folkhälsoundersökning. Samtidigt kan konstateras att det i samma undersökning framkommer att även män säljer sex. Att den allmänna debatten också till stor del handlar om män som köper sex av kvinnor ses innebära en risk för att gruppen män som säljer sex osynliggörs. Ett annat område som inte berörs i någon närmare utsträckning i denna rapport men som ändå behöver uppmärksammas är sexuell exploatering av barn och unga. Vidare innebär avgränsning till sexuella ändamål att det finns risk för att andra exploateringsformer missas eller kommer i skymundan. Andra exploateringsformer inryms inte explicit i den nationella strategin att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Dock kan en person vara utsatt för olika former av människohandel samtidigt alternativt vid olika tillfällen. Sammantaget är slutsatsen att den handel med kroppar som lyfts fram i denna rapport mycket väl kan vara mer omfattande än vad som framkommer här.

Att få en uppfattning om efterfrågan har visat sig vara svårt. Statistik avseende brott mot sexköpslagen och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling är beroende av i vilken omfattning som Polismyndigheten arbetar med frågan och ger därmed inte någon precis bild av omfattningen. Utifrån lägesbilden som Länsstyrelsen Östergötland tagit fram och som grundar sig på förekomst av annonser, bedöms det som rimligt att anta att snittet annonser per år eller över hela mätperioden motsvarar antal annonser per dag. Det bör därav kunna vara en indikator om förekomst som kan läggas samman med annan information. Utifrån vissa antaganden ser Länsstyrelsen att det även skulle kunna säga något om efterfrågan. Erfarenheten är att de kvinnor som lägger ut annonser på aktuell hemsida reser runt i Sverige och bor på hotell, i hyrda lägenheter eller liknande. Det ses därmed som ett rimligt antagande att de har en viss omkostnad per dag för boende och övrig livsföring.

För att få en uppfattning om efterfrågan ser Länsstyrelsen Östergötland att följande räkneexempel skulle kunna vara användbart. Räkneexemplet utgår från följande antaganden. Ett sexköp på 30 minuter kostar runt 1500kr, vilket är vanligt förekommande summa på studerade annonser. Ett tillfälligt boende på t.ex. vandrarhem/hotell eller hyrd privatbostad uppskattas kosta ca 550-850kr dygnet och övriga omkostnader i mat ca 150-250kr per dygn vilket ger en total levnadskostnad per dygn på ca 700-1100kr. Medeltalet annonser per dag är 8, vilket är snittet från kartläggningen ovan utslaget på tre år.

Räkneexempel utifrån ovan beskrivna antaganden om levnadskostnad per dygn och antal annonser:

Utifrån antagandet att omkostnad för boende och övrig livsföring per dag är 750kr (vilket utgör ca hälften av ett sexköp på 30 minuter) och att det i genomsnitt är 8 annonser per dag behöver fyra sexköp per dag ske för att personen utsatt i prostitution ska kunna betala sina omkostnader ($8 \times 0,5 = 4$). På ett år utgör det i förekommande fall minst 1460 sexköp i Östergötland utifrån givna antaganden.

Räkneexemplet utgår från snittet annonser i Länsstyrelsen Östergötlands kartläggning. Exemplet innebär att det som blir en inkomst enbart går till omkostnader. I detta fall avser det enbart annonser på en av flera sidor vilket ses minska risken för att samma person/annons räknas med flera gånger samtidigt som andra annonser riskeras att inte komma med i beräkningen. Därutöver tillkommer även den eventuella inhemska prostitutionen och där kontakten sker på andra arenor än beskrivna hemsidor. Det kan därav antas att resultatet från räkneexemplet är lågt samt att det finns ett mörkertal. En jämförelse mellan exemplet ovan och antalet anmälda brott visar på stora skillnader vad avser förekomst då antalet anmälda brott för 2021 var 84 vilket således skulle ställas mot ca 1277 sexköp. Som komplement ser Länsstyrelsen att räkneexemplet skulle kunna kompletteras med frågor till individer i prostitution. Det skulle kunna göras i samband med uppsökande arbete. Ytterligare ett sätt kan vara att fördjupa sig i domar som rör koppleri. I vissa fall kan det där gå att få en uppfattning om hur många sexköp som sker till en och samma kvinna. Länsstyrelsens kartläggning ger en bild av antalet annonser på en aktuell hemsida. Det ska noteras att det finns ytterligare sidor med samma direkta annonsförfarande samt sidor där det inte lika explicit förekommer att det är sex mot ersättning som det handlar om. Det säger inte heller någonting om barn och unga och inget om män som köper sex av män.

Finns exempel på hur aktörer i länet formaliserat sitt arbete i styrande dokument?

Länsstyrelsen kan konstatera att området sexuell exploatering, prostitution och människohandel idag saknas i befintliga strategier och handlingsplaner hos länets kommuner och Region Östergötland. Det finns inte heller några exempel på kartläggningar av problematikens omfattning. Det behöver dock inte betyda att det inte sker ett arbete inom de olika verksamheterna. Däremot ser Länsstyrelsen att det finns en risk att kunskap om problematikens omfattning och utbredning är begränsad, saknas eller inte skapas. Att utsatta inte identifieras och får det stöd de har behov av samt att det förebyggande arbetet för att motverka exploatering av barn, unga och vuxna såväl för sexuella som andra ändamål inte sker. Vidare går det inte att se om och i så fall hur det sker en samverkan mellan kommuner, Regionen, polismyndigheten, civilsamhället och andra aktörer.

Finns exempel på åtgärder som syftar till att förebygga förekomst och efterfrågan av prostitution och människohandel för sexuella ändamål?

Länsstyrelsen Östergötland drar slutsatsen att det förebyggande arbetet mot sexuell exploatering, prostitution och människohandel kan stärkas. Idag är Novahuset, som en del av civilsamhället, den aktör som explicit arbetar för att förebygga och ge stöd till unga både i och utanför länet. Arbetet bör rikta in sig på att identifiera utsatta, ge stöd och hjälp samt erbjuda insatser för potentiella förövare för att bryta sitt beteende. Länsstyrelsen ser samtidigt att ärenden som rör sexuell exploatering, prostitution och människohandel kommer vara sällanärenden, framför allt i mindre kommuner. Länsstyrelsen ser att det troligtvis medför en utmaning i att upprätthålla

en sådan kompetens så att ärenden kan identifieras och stöd ges när det uppstår behov. Länsstyrelsen ser att det här kan finnas exempel i landet där aktörer går samman över kommungränser för att kunna erbjuda stöd och hjälp.

Den part som ger ersättning för sex begår ett brott och lagstiftning är ett verktyg som många gånger också har en normsättande effekt. Samtidigt kan insatser behöva ske från flera instanser för att bryta skadliga beteenden så som återkommande utnyttjande genom sexköp. Det finns idag exempel runt om i landet med mottagningar specialiserade på att möta den målgruppen. Ett arbetssätt som är än mer vanligt inom områden så som våld i nära relation. Samtidigt är det viktigt att den som är utsatta i prostitution och/eller sexuell exploatering oavsett relation, alltid får det stöd och den hjälp denne kan ha behov av. Även för den målgruppen finns exempel på verksamheter som har särskild kompetens för att ge stöd och hjälp.

Avslutande reflektioner

Sexuell exploatering, prostitution och människohandel för sexuella och andra ändamål orsakar mänskligt lidande och är en del av den svarta ekonomin där människor utnyttjas och blir brottsverktyg. Exploatering av människor kan vara för sexuella och andra ändamål så som i arbetskraft och tiggeri. En person kan också vara utsatt och utnyttjad på flera sätt samtidigt. Att vara i en sårbar situation utgör en ökad risk för att bli exploaterad oavsett form. Exploatering av människor kan ske systematiskt och organiserat och en del av det som finansierar annan kriminell verksamhet. Utifrån tidigare räkneexempel går också att räkna på vilka summor som handel med sex kan innebära. För att motverka att människor utnyttjas har länsstyrelsen identifierat tre områden:

- Lagföring
 - De som begår brott ska lagföras.
- Stöd och hjälp
 - Utsatta ska få stöd och hjälp och de som begår våld/övergrepp ska kunna få stöd till förändring.
- Brottsförebyggande arbete
 - Brottslig verksamhet och utveckling av parallella samhällssystem och ekonomier är skadligt mot samhället och måste motverkas.

Länsstyrelsen ser att ett sådant arbete troligtvis kräver samverkan inom och mellan berörda myndigheter så som kommuner, Region och Polismyndigheten. Även civilsamhället har en viktig roll i detta arbete.

Länsstyrelsen ser positivt på att ha dialog med myndigheter och kommuner i länet för att bidra till att driva arbetet framåt.

Förslag på utveckling

- Att kartläggning om både förekomst och efterfrågan systematiseras och inkluderas i lokala läges- och problembilder som följs upp.
- Att berörda kommuner, Region Östergötland och övriga myndigheter har ett systematiskt arbete kring kompetensförsörjning.
- Att det finns lokal eller regional spetskompetens att tillgå vid behov.
- Att resursen regionskoordinator mot prostitution och människohandel knyts till samtliga kommuner i länet och Region Östergötland.
- Att det finns en förmåga att upptäcka och ge stöd till utsatta.
- Att det finns en förmåga att upptäcka och ge stöd till sexköpare att bryta ett skadligt beteende.

Ytterligare lästips/stöd i arbetet

Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) och jämställdhetsmyndigheten har sammanställt ett metodstöd för kartläggning av tre våldstyper – våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Denna kartläggning publicerades 2022.

[Metodstöd för kartläggning av tre våldstyper - Brottsförebyggande rådet \(bra.se\)](#)

Metodstöd mot prostitution och människohandel

Göteborgs Stad tillsammans med länsstyrelserna i Halland och Västra Götaland har lanserat ett metodstöd som riktar sig till kommuner. Stödet vänder sig särskilt till medarbetare inom socialtjänsten och verksamheter som jobbar med våldsutsatta och våldsutövare. Materialet ger stöd i att utveckla arbetet för personer som har erfarenhet av sex mot ersättning, sexuellt självskadebeteende, människohandel för sexuella ändamål samt köpare av sexuella tjänster och personer med tvångsmässigt sexuellt beteende (sexmissbruk) samt anhöriga till dessa målgrupper. Syftet med metodstödet är att ge kunskap och vägledning för att upptäcka, bemöta och erbjuda stöd till målgrupperna ovan. Under året lanseras också ett särskilt material för att ge stöd i samtal. Kontakta Länsstyrelsen Östergötland eller Länsstyrelsen i ditt län för att få veta mer om hur den arbetar med området prostitution och människohandel.

[Metodstöd mot prostitution och människohandel | Länsstyrelsen Västra Götaland \(lansstyrelsen.se\)](#)

Manual vid misstanke om människohandel

Stöd och praktisk vägledning till yrkesverksamma som kan komma i kontakt med personer som utsatts för människohandel. Manualen ger en helhetsbild av det stöd och skydd som erbjuds offer för människohandel i Sverige samt tydliggör vilket ansvar olika myndigheter har.

[Manual vid misstanke om människohandel | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Allt du behöver veta om prostitution, människohandel och annan sexuell exploatering

Information, berättelser, frågor och svar, myter, intervjuer och övningar riktat till unga samt en handledningsdel riktat till vuxna i arbetet med unga.

[Material – Ellencentret](#)

Att förebygga sexuell exploatering, en kartläggande litteraturöversikt i tre delar

Jämställdhetsmyndigheten har tagit fram en litteraturöversikt gällande metoder och arbetssätt för att förebygga sexuell exploatering av barn, sexuella övergrepp mot barn, prostitution samt människohandel för sexuella ändamål.

[Att förebygga sexuell exploatering | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Webbutbildning om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel

Utbildning som ger introduktion till vad sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel är.

[Webbutbildning om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Nationellt metodstödteam mot prostitution och människohandel

För vägledning i ärenden gällande människohandel kan kommuner, myndigheter och frivilligorganisationer vända sig till den nationella stödtelefonen för yrkesverksamma.

[Stödtelefon och nationellt metodstödsteam - NMT | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

[Nationellt metodstödsteam | Nationellt metodstödsteam \(nmtsverige.se\)](#)

Regionskoordinator mot prostitution och människohandel

Runt om i landet finns särskilda regionkoordinatorer som du som yrkesverksam eller ideellt aktiv kan kontakta. De kan erbjuda praktisk konsultation och vägledning i ärenden som rör människohandel. Information och kontaktuppgifter till landets regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel finns via följande länk.

[Regionkoordinatorer | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](#)

Referenser

- Arbetsmarknadsdepartementet (dnr:A2021/02397). (den 27 12 2021). Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2021-2023.
- Arbetsmarknadsdepartementet. (den 31 01 2022). *Regeringskansliet*. Hämtat från <https://regeringen.se/artiklar/2022/01/sverige-aterrapporterar-genomforandet-av-istanbulkonventionen-till-europaradet/>
- Berg, G., Gustafsson, C., & Karlsson, R. (2020). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Berg, L., & Loftsson, M. (2020). *Inget att vänta på* (Tredje upplagan uppl.). Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Brottsförebyggande rådet. (2007). *Våld mot personer med funktionshinder 2007:26*. Hämtat från https://bra.se/download/18.cba82f7130f475a2f1800010148/1371914725775/2007_26_vald_mot_personer_med_funktionshinder.pdf
- Brottsbalken SFS 1962:700. (u.d.).
- Brottsförebyggande rådet - Enheten för rättsstatistik. (2021). *Klassificering av brott - anvisningar och regler version 9.1*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Brottsförebyggande rådet. (den 13 05 2022). *Förebygga brott*. Hämtat från Börja med statistik: <https://bra.se/forebygga-brott/samverkan/egna-forberedelser/borja-med-statistik.html>
- Child10, Realstars. (den 24 02 2023). *Hyrflickvän.se är en kampanj mot sexköp*. Hämtat från [hyrflickvän.se: https://xn--hyrflickvn-y5a.se/](https://xn--hyrflickvn-y5a.se/)
- Eichoue, M. (2017). *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld - Regional strategi - 2018-2020 (med sikte på 2030)*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland 1.
- Eichoue, M. (2018). *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld - Regional handlingsplan 2018-2020 (med sikte på 2030)*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland.
- Ellencenter. (2021). *Allt du behöver veta om prostitution, människohandel och annan sexuell exploatering*.
- Fjelkegård, L., Franke Björkman, K., & Patel, E. (2022). *Köp av sexuella tjänster - en uppföljning av lagens tillämpning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Fjelkegård, L., Franke Björkman, K., & Patel, E. (2022:2). *Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling - en uppföljning av lagens tillämpning*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
- Folkhälsomyndigheten. (2019). *Sexuell och reproduktiv hälsa 2017*. Folkhälsomyndigheten.
- Folkhälsomyndigheten. (2020). *Kunskapsbaserat ANDT-arbete*. Folkhälsomyndigheten.
- Förordning (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor. (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2021995-om-lansstyrelsernas_sfs-2021-995
- Förordning (SFS 2017:868) med länsstyrelseinstruktion. (u.d.).
- Gunnarsson, L., & Strid, S. (den 02 11 2021). Varieties of Sugar Dating in Sweden : Content, Compensation, Motivations. Social Problems. *Social Problems*. Hämtat från <https://doi.org/10.1093/socpro/spab063>
- Jämställdhetsmyndigheten. (2020). *Tilläggsuppdrag - Kartläggning av webbplatser och annonser som används inom prostitution fördelat på län*. Jämställdhetsmyndigheten dnr: 2020/100.
- Jämställdhetsmyndigheten. (2021). *Prostitution och människohandel - Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel 2021:23*. Göteborg: Jämställdhetsmyndigheten.
- Jämställdhetsmyndigheten. (den 02 05 2022). *Sugardejting - ett annat ord för prostitution*. Hämtat från <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/nyheter/sugardejting-ett-annat-ord-for-prostitution/>
- Jämställdhetsmyndigheten. (den 21 04 2023). *Manual vid misstanke om människohandel*. Hämtat från <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/publikationer/manual-vid-misstanke-om-manniskohandel/>

- Jämställdhetsmyndigheten. (den 20 06 2023:2). *Lagar, konventioner och andra styrande dokument*. Hämtat från <https://nspm.jamstalldhetsmyndigheten.se/fordjupning-och-rapporter/lagar-konventioner-och-andra-styrande-dokument/>
- Jämställdhetsmyndigheten. (den 21 04 2023:3). *Om NSPM*. Hämtat från <https://nspm.jamstalldhetsmyndigheten.se/om-nspm/>
- Jämställdhetsmyndigheten. (den 29 05 2023:4). *Utsatthet för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel*. Hämtat från Utsatthet för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel | Jämställdhetsmyndigheten (jamstalldhetsmyndigheten.se)
- Karlsson, J. (2023). *Consent is KEY - en rapport om brottsutsatthet bland barn som identifierar sig som HBTQIA+*. ECPAT. Hämtat från https://ecpat.se/wp-content/uploads/2020/12/HBTQrapport_230324.pdf
- Länsstyrelsen Stockholm. (2015). *Människohandel med barn - Nationell kartläggning 2012-2015:30*.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2015). *Prostitutionen i Sverige 2014 - en omfattningskartläggning*. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm. Hämtat från <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/tjanster/publikationer/2015/prostitutionen-i-sverige-2014---en-omfattningskartlaggning.html>
- Länsstyrelsen Västmanland. (2021). *Vem ser oss? En studie om kvinnor i missbruk och deras upplevelse av våld i nära relation*.
- Länsstyrelsen Östergötland. (2018). *Ensamkommande barn som försvinner - Samverkansplan för Östergötland*. Linköping: Länsstyrelsen Östergötland.
- Länsstyrelserna. (u.d.). *Ensamkommande barn som avvikit mellan åren 2013–2020 - Sammanställning av Migrationsverkets statistik över registrerade avvikningar*.
- Myndigheten för delaktighet. (den 10 05 2023). *Funktionsnedsättning en risk för våldsutsatthet*. Hämtat från <https://www.mfd.se/nyhetsarkiv/funktionsnedsattning-en-risk-for-valdsutsatthet/>
- Nationellt centrum för kvinnofrid. (den 23 03 2022). *Missbruk och utsatthet för våld*. Hämtat från <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sarskild-sarbarhet/missbruk-och-utsatthet-for-vald/>
- Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. (den 27 06 2023). *Prostitution och människohandel*. Hämtat från <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/prostitution-och-manniskohandel/>
- Novahuset. (12 2021). Svar på frågor via e-post.
- Olsson, H., Strand, S., & Källvik, E. (2022). *Hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med prostitution och människohandel. Ett vidgat perspektiv*.
- Polismyndigheten. (03 2019). *Människohandel - Lagar och fakta*. Hämtat från <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/manniskohandel/>
- Polismyndigheten. (2022). *Människohandel för sexuella och andra ändamål - Lägesrapport 23*. Polismyndigheten.
- Regeringskansliet. (2016). *Regeringens skrivelse Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Regeringskansliet. (2016 s.138). *Nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor - Utdrag (kapitel 5, sid 109-155) ur Makt mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid Skr 2016/17:10*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Regeringskansliet. (2018). *Handlingsplan mot prostitution och människohandel – bilaga till regeringsbeslut 2018-02-08 nr II:1*. Socialdepartementet. Stockholm: Regeringskansliet. Hämtat från https://www.regeringen.se/4a7d0d/contentassets/24797d74f0bf447998138bc6b18aadb9/handlingsplan_prostitution-manniskohandel_aug-2018.pdf
- Regeringskansliet. (den 15 04 2021). *Ambassadör mot människohandel*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/04/ambassador-mot-manniskohandel/>
- Regeringskansliet. (den 31 05 2023). *Agenda 2030 | Mål 5 | Jämställdhet*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/agenda-2030-mal-5-jamstalldhet/>

Region Östergötland. (den 09 05 2023). *Ungdomsenkäten om mig*. Hämtat från <https://vardgivarwebb.regionostergotland.se/Startsida/Verksamheter/Halso--och-vardutvecklingscentrum/Verksamhetsutveckling-Vard-och-Halsa/Halsoframjande/Ungdomsenkaten--Om-mig/>

Stiftelsen Allmänna Barnhuset. (2022). *Det gäller en av fyra*. Stockholm. [Sugardaters.com/us/](https://sugardaters.com/us/). (den 22 02 2023). Hämtat från <https://sugardaters.com/us/>

Sveriges riksdag. (u.d.). Socialtjänstlag SFS: 2021:453.

UNHCR. (den 21 04 2022). *Människohandel i Ukraina ökar i krigets spår*. Hämtat från <https://www.sverigeforunhcr.se/blogg/manniskohandel-okar-i-ukrainakriget>

UNHCR. (den 15 06 2022:2). *Nytt rekord i antalet människor på flykt i världen – tio år lång trend fortsätter*. Hämtat från <https://www.unhcr.org/neu/se/81653-unhcr-nytt-rekord-i-antalet-manniskor-pa-flykt-i-varlden-tio-ar-lang-trend-fortsatter.html>

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND